

«УНІВЕРСИТЕТ «КРОК»

Кафедра національної економіки та фінансів

Басюк Роман Юрійович

УДК 658.15:336.64

Дипломна робота

«Оцінка фінансової стійкості підприємства»

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Дипломна робота містить результати власних доробок. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Р.Ю. Басюк

Науковий керівник

**Румик Ігор Іванович,
д.е.н., професор**

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Сутність, обґрунтування та визначення категорії фінансової стійкості....	7
1.2. Інформаційна база для оцінки фінансової стійкості підприємств.....	15
1.3. Показники фінансової стійкості підприємства та їх характеристика.....	19
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПАТ «ГРЕБІНКІВСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД»	38
2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод».....	38
2.2. Аналіз фінансового стану ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод».....	41
2.3. Оцінка відносних показників фінансової стійкості ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод».....	50
2.4. Вплив структури капіталу на фінансову стійкість підприємства.....	57
2.5. Напрями підвищення фінансової стійкості підприємства.....	62
ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ.....	91

ВСТУП

Актуальність теми. В ринкових умовах суб'єкти господарювання самостійно залучають фінансові ресурси, намагаються ефективно їх розміщувати з метою забезпечення безперебійної підприємницької діяльності, здійснюють самостійний пошук контрагентів.

Ринкова трансформація підприємств вимагає якісно нового підходу до оцінки фінансового стану підприємств. Виняткового значення набуває визначення кількісних і якісних величин, які б характеризували стабільність, надійність підприємства як партнера в ринкових відносинах, його здатність маневрувати фінансовими ресурсами для досягнення ефективної підприємницької діяльності. Тому важливим є обґрунтування методики визначення фінансової стійкості підприємств, основних критеріїв та показників її визначення. Особливої уваги потребує виявлення закономірностей дії внутрішніх та зовнішніх факторів зміцнення фінансової стійкості.

Фінансова стійкість — це здатність підприємства протистояти операційним труднощам. Це таке його становище, коли отриманий прибуток забезпечує самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування активів.

Оцінювання фінансової стійкості підприємства передбачає проведення об'єктивного аналізу величини та структури активів і пасивів підприємства і визначення на цій основі його фінансової стабільності і незалежності, а також аналізу відповідності фінансово-господарської діяльності підприємства цілям його статутної діяльності.

Аналіз наукових праць з проблематики дослідження. Проблему оцінки фінансової стійкості підприємства досліджувало безліч вчених-економістів як вітчизняних, так і зарубіжних, зокрема це Базилінська О.Я., Бланк І.А., Грабовецький Б.Є., Кривицька О.Р., Поддєрьогін А.М., Румик І.І., Савицька Г.В., Філімоненков О.С.

Разом з тим, розмаїття підходів до вирішення зазначеної проблеми та

відсутність єдиної класифікації показників оцінки вимагає більш глибокого дослідження цієї проблеми з метою визначення найефективнішого способу розрахунку фінансової стійкості.

Об'єктом дослідження є механізм оцінки фінансової стійкості, за результатами якого визначається подальша спроможність підприємства до досягнення стратегічних цілей, ефективного використання наявного ресурсного потенціалу та адаптації до змін навколишнього середовища.

Предметом дослідження є теоретичні, науково-методичні та практичні аспекти оцінки фінансової стійкості підприємств.

Мета та завдання дослідження. Метою роботи є дослідження механізму оцінки фінансової стійкості на прикладі підприємства, проведення аналізу та наукове обґрунтування практичних засад щодо подальшого забезпечення фінансової стійкості на підприємстві.

Для досягнення зазначеної мети визначені такі **завдання**:

- розкрити сутність, обґрунтування та визначення категорії фінансової стійкості;
- визначити інформаційну базу для оцінки фінансової стійкості підприємств;
- розглянути показники фінансової стійкості підприємства та їх характеристика;
- надати загальну характеристику фінансово-господарської діяльності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод»;
- провести аналіз фінансового стану ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод»;
- надати оцінку відносних показників фінансової стійкості ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод»;
- визначити вплив структури капіталу на фінансову стійкість підприємства;

— запропонувати напрями підвищення фінансової стійкості підприємства.

Практичне значення здобутих результатів. Практичне значення здобутих результатів – визначено застосування системи управління економічною безпекою, для якісного управління фінансовими ресурсами.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідалися на науковій конференції «Цифровізація науки та сучасні тренди її розвитку» (місто Умань), яка відбулася 11 листопада 2022 року та «Розвиток суспільства та науки в умовах цифрової трансформації» (місто Луцьк), яка відбулася 16 грудня 2022 року.

Інформаційна база дослідження складається із наукових праць вітчизняних та зарубіжних фахівців, які досліджували механізм оцінки та забезпечення фінансової стійкості, законодавчо-нормативної бази, матеріалів Державного комітету статистики України, даних статистичної та бухгалтерської звітності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рік.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження стали фундаментальні основи сучасних методик оцінки фінансової стійкості, а також наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань економічної теорії, проблем механізму економіко-математичного моделювання процесів. З метою визначення терміну «фінансова стійкість» та його складових використано методи порівняння і узагальнення. Для зібрання та обробки статистичних даних, що є основою розрахунку показників фінансової стійкості використано системний, статистичний та порівняльний аналіз. Основними методами аналізу балансу підприємства є горизонтальний та вертикальний методи. Динаміка показників за періоди та на перспективу показана за допомогою графічного методу.

Наукова новизна роботи. Найбільш суттєвими науковими результатами дослідження, що відзначаються новизною, є наступні:

- запропоновано систему показників оцінки кожної складової фінансової стійкості підприємства;
- розроблено модель прогнозування ступенів впливу факторів на фінансову стійкість досліджуваного підприємства з метою її подальшого забезпечення;
- з метою практичного використання уточнено структуру і механізм визначення складових на основі декомпозиції системи показників, які справляють найбільший вплив на рівень стійкості в цілому по підприємству.

Практичне значення.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність, обґрунтування та визначення категорії фінансової стійкості

Становлення ринкових відносин в Україні супроводжується активним розвитком підприємництва, створенням нових підприємств, діяльність яких направлена на досягнення певних результатів. Однак їхньою відмінною особливістю є низька економічна стійкість, коли одні з них досягають цілей своєї діяльності, а інші працюють менш успішно. Тому дослідження економічних процесів на рівні підприємства як основної ланки національної економіки, має ключове значення. Необхідним є глибоке визначення всіх можливостей, які є у кожного підприємця стосовно досягнення і підтримання стійкого і ефективного розвитку економіки. На досягнення цих можливостей у кінцевому результаті направлена оцінка фінансової стійкості, для якої необхідний розрахунок низки кількісних показників.

Сучасний підхід до розуміння фінансової стійкості не має комплексного системного вирішення і є досить одностороннім, оскільки він обмежується рамками фінансових категорій [24, с. 54]. Хоча необхідно зазначити, що деякі аспекти економічної стійкості вже сьогодні розглядаються багатьма науковцями [7, с. 124]. Та все ж проблема визначення фінансової стійкості підприємств будь-якої форми власності як категорії та управлінського процесу, що її забезпечує, поки що досліджена недостатньо повно.

Отже, досить велика кількість чинників, що впливають на життєздатність підприємств, зумовлює багатогранність напрямів стійкості їхньої діяльності. Крім того, всебічний аналіз стійкості необхідний підприємствам для прогнозування їхньої поведінки в умовах економічної

нестабільності.

У науковій літературі зустрічаються різні тлумачення поняття стійкості. З філософської точки зору стійкість є виявом однієї з характеристик стану руху і розвитку матеріальної субстанції. Серед її можливих форм руху реалізуються лише стійкі форми, а нестійкі швидко руйнуються внаслідок принципової стохастичності внутрішніх і зовнішніх впливів. [67, с. 41-42].

Інші науковці [51, С. 196; 49, С. 15-19] під стійкістю підприємств розуміють їхню здатність протистояти різним негативним як природним, так і економічним впливам. Це означає не тільки можливість долати несприятливі явища й уміння пристосовуватись до них, використовувати їх з найбільшим ефектом для підприємств.

Деякі економісти під стійкістю розуміють такі властивості підприємств, які дають їм можливість в різних умовах, незалежно від ступеню відхилення їхніх характеристик від оптимальних, виготовити задану кількість кожного виду продукції необхідної якості з найменшими витратами [50, С. 40]. Інакше кажучи, стійкість підприємств [58, С. 80] – це їхня здатність протистояти негативним внутрішнім і зовнішнім впливам та уміння пристосуватися до змінних умов. У такому визначенні враховується також необхідність створення комплексу умов достатнього для того, щоб зменшити негативні наслідки можливої нестабільності внутрішньогалузевого і міжгалузевого зв'язків. При такому розумінні стійкості передбачається, що вона досягається не тільки тоді, коли з року в рік зростають показники діяльності підприємства, а й тоді, коли в деяких галузях відбуваються періодичні спади, які в майбутньому або компенсуються, або ліквідовуються. Таке розуміння стійкості підприємства підтверджує той факт, що її економічна значущість тим більша, чим вищі витрати вкладає підприємство у свою діяльність.

Л.Ю. Мельник трактує поняття стійкості підприємств як їхню здатність пристосуватися до роботи в ринкових умовах, виробляти продукцію

нормальної якості і забезпечувати прибуток [41, С. 54]. На його думку стійкість підприємств залежить від таких складових: організаційно-правового статусу і віку підприємств; їхнього фінансового становища; кадрового корпусу керівників, їхньої здатності до адаптації і нововведень; від зацікавленості працівників у результатах праці; загального ходу ринкових реформ і стабілізації економіки; уміння знайти власну нішу на ринку, що формується; уміння підвищувати якісні параметри вироблюваної продукції та ін.

В економічній літературі розглядаються статична й динамічна стійкість підприємств [70, С. 12]. Перша ототожнюється зі спокоєм, пасивністю, друга - із стабільним розвитком. З погляду статички, підприємство слід розглядати у певному застиглому стані рівноваги його елементів, тобто за відсутності розвитку. Динамічний підхід передбачає дослідження підприємства у процесі зміни елементів його системи та їх співвідношення. Тому в динаміці фінансова стійкість підприємства фактично означає його стійкий економічний розвиток.

Традиційною формою стійкості як економічної категорії є стан рівноваги підприємства, який зберігається, незважаючи на вплив дестабілізуючих внутрішніх та зовнішніх чинників. Поняття рівноваги і пов'язане з ним поняття стійкості відіграють важливу евристичну роль у вивченні динамічно розвинутих систем як одна з умовних точок відліку.

Проблема полягає лише в тому, що на основі цих понять не можна дати цілісного пояснення процесів у відповідних системах [26].

Стійкою рівновага називається у тому випадку, якщо система, виведена з рівноваги, повертається у вихідний стан. Рівновага хитка, коли після усунення після усунення збурювального впливу не змінюється (система ніяк не реагує на збурювання) [2].

Основні (базові) стани підприємств – стійкість, рівновага, нестійкість показані у таблиці 1.1.

На основі таблиці 1.1 можна зробити такий висновок: вибір пріоритетів стану зумовлює розробку альтернативних варіантів економічної стійкості.

Таблиця 1.1

Відмітні ознаки пріоритетів розвитку підприємств

ПРІОРИТЕТ				
Стійкість		Рівновага	Нестійкість	
<i>Супер-стійкість</i>	<i>Достатня стійкість</i>		<i>Напруженість</i>	<i>Зона ризику</i>
Наявність надзапасу стійкості і абсолютної платоспроможності. Мобільні фінансові активи перевищують усі зобов'язання підприємств	Наявність достатнього запасу стійкості і гарантованої платоспроможності. Мобільні фінансові активи менші ніж зобов'язання підприємства, але сума всіх фінансових активів перевищує їх	Точка відліку стійкості. Відсутній запас стійкості і гарантована платоспроможність. Власний капітал дорівнює не фінансовим активам, а фінансові активи дорівнюють усім зобов'язанням.	Практично допустиме чисте запозичення коштів. Потенційна платоспроможність. Власний капітал більший від довгострокових не фінансових активів, але менший ніж уся їхня сума	Ризиковане чисте запозичення коштів. Втрата платоспроможності. Власний капітал менший від довгострокових не фінансових активів

Джерело: побудовано автором на основі [48, С. 176]

В економічній літературі розрізняють внутрішню, зовнішню та "успадковану" стійкість [70, с. 12] (рис. 1.1).

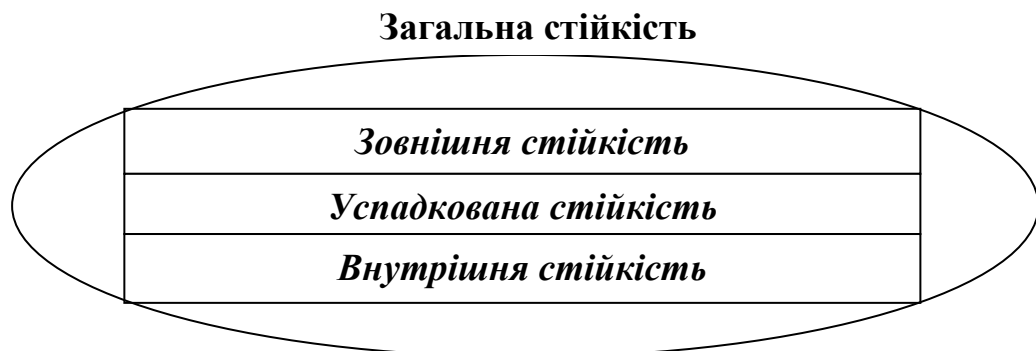

Рис. 1.1. Комплексне визначення категорії стійкості підприємства [75]

Джерело: складено автором

Внутрішню стійкість підприємства визначає загальний фінансовий стан, трудовий потенціал, натуральна й грошова структура виробництва, така їхня динаміка, коли забезпечуються стабільно високі економічні результати функціонування підприємства. Інакше кажучи, це такий стан матеріально-речовинної і вартісної структури виробництва та реалізації продукції і така її динаміка, які забезпечують стабільно високий результат функціонування підприємства. В основу досягнення внутрішньої стійкості покладається принцип активного реагування на зміну внутрішніх і зовнішніх чинників.

Зовнішня стійкість підприємства визначає стабільність економічного середовища, у межах якого здійснюється підприємницька діяльність. Вона досягається завдяки відповідній системі управління ринковою економікою у масштабах всієї країни. За командно-адміністративної системи господарювання підприємства характерною була саме зовнішня стійкість забезпечена загальним централізованим управлінням економікою. Ринковій економіці притаманна внутрішня стійкість, яка потребує від керівників підприємств високої активності.

Успадковану стійкість визначає наявність певного запасу міцності, що захищає підприємство від несприятливих дестабілізуючих виробничих умов та несподіваних змін зовнішніх чинників.

Загальна стійкість підприємства передбачає його здатність до управління внутрішніми чинниками та пристосування до зовнішніх чинників діяльності завдяки чому підтримується оптимальні умови ефективного господарювання.

Під поняттям фінансової стійкості підприємств традиційно розуміють сукупність взаємообумовлених та взаємопов'язаних складових галузі (фінансову, виробничу, кадрову, маркетингову, інвестиційну та управлінську), які за будь-яких умов забезпечують запас міцності діяльності підприємством та збалансований процес їхнього функціонування. Збалансованість досягається завдяки забезпеченню оптимальних кількісних співвідношень між елементами загальної системи, що надають їй можливість гармонійно

розвиватися. Тому фінансова стійкість підприємства передбачає такий стан підприємства, коли забезпечується максимально ефективна та доцільна робота всіх його елементів.

Отже, виходячи із різноманіття проблем, що вирішуються у рамках зміцнення і збереження фінансової стійкості підприємств, її можна визначити, застосувавши комплексну систему підсистем, виділивши її структурні складові.

Фінансова стійкість – це критерій надійності партнера. Її оцінка є підставою для зовнішніх суб'єктів (насамперед партнерів договірних відносин) визначати фінансові можливості підприємства на тривалу перспективу.

Фінансова стійкість – це комплексне поняття. Воно формується у процесі всієї виробничо-господарської діяльності під впливом різних фінансово-економічних процесів і є однією з основних складових економічної стійкості підприємства [36, С. 71-73]. Ця складова визначає кордони фінансової стабільності підприємства, а також передбачає систему заходів щодо її підтримки за допомогою використання важелів управління, які здатні виявити й усунути або запобігти потенційним загрозам фінансової стійкості.

Виробнича складова підприємства відображає не тільки граничні обсяги виробництва тієї чи іншої продукції при найповнішому використанні матеріальних ресурсів і робочої сили. Це - і здатність підприємства аналізувати ситуацію у зовнішньому середовищі, і вміння своєчасно оцінювати кон'юнктуру на товарних ринках і ринках факторів виробництва. Нарешті, це – здатність підприємства адаптуватися до умов зовнішнього середовища, що змінюється, завдяки постійному відстеженню змін потреб і попиту на товари і послуги, реалізації конкурентоспроможних ідей, що найкраще задовольняють ці потреби і попит, а також в результаті пристосування виробничого апарату до найефективнішого виконання підприємством своєї функції [1, с. 25].

Забезпечення кадрової складової підприємства передбачає оцінку професійного рівня підготовки менеджерів, фахівців і робітників, мотивації персоналу, підприємницької активності менеджерів, рівня конфліктності колективу, стилю керівництва менеджерів [48, с. 274, 285].

Інформаційна складова підприємства це інтерактивна структура, що об'єднує людей, обладнання і процедури збору, аналізу, оцінки та розподілу належної, своєчасної і достовірної інформації між людьми, які ухвалюють управлінські рішення з метою підвищення у рамках фінансової стійкості ефективного планування, впровадження і контролю [49, с. 161].

Формування *складової організаційної структури* управління має важливе значення для визначення статусу підприємства, напряму його економічної, правової та адміністративно-управлінської діяльності. Саме при забезпеченні стійкості організаційної структури управління підприємствами використовується блоковий підхід, відповідно до якого організаційна структура будь-якого підприємства представлена у вигляді відособлених, але взаємозалежних укрупнених блоків. Завдяки стійкості функціонування цих блоків стійкіше працює і вся система в цілому [26, С. 99]. Таким чином, стійкість організаційної структури – це здатність підприємства формувати організаційну структуру з метою досягнення своїх цілей, реалізація яких забезпечує фінансову стійкість підприємства.

Маркетингова складова підприємства полягає у забезпеченні оптимального співвідношення між попитом і пропозицією продукції визначального виду і асортименту, досягнення найдоцільнішої швидкості просування товарів (послуг) на шляху від виробника до кінцевого споживача. Тобто, стійкість маркетингової діяльності полягає в управлінні виробництвом або здійсненні іншої підприємницької діяльності з чітко поставленою метою.

До складових зовнішньо-внутрішньої підсистеми необхідно, на наш погляд, віднести також: інвестиційну, комунікаційну, соціально-психологічну, інноваційну, екологічну, технічну і технологічну складові фінансової стійкості підприємства [22, С. 41-44].

Інвестиційна складова насамперед означає стабільність капіталовкладень, сукупних затрат, довгострокових вкладень коштів, що визначаються сукупністю економіко-психологічних показників, які оцінюють можливість отримання інвестором максимального прибутку при мінімальному ризику вкладення коштів. Інвестиційна складова підприємства визначається матеріально-фінансовими умовами розширення та модернізації виробництва, створенням виробничої, соціальної інфраструктури, товарно-матеріальних запасів і резервів, підготовкою і перепідготовкою кадрів, розвитком і наукового обслуговування.

Комунікаційна складова підприємства передбачає здатність підприємства формувати раціональні зв'язки із зовнішнім середовищем. Йдеться про регулювання зв'язків з постачальниками, державними органами управління, а також із споживачами послуг підприємства.

Технічна і технологічна складова підприємства, полягає у розвитку науково-технічного і виробничого потенціалу, який забезпечує конкурентоспроможність підприємства за рахунок власних інтелектуальних і технологічних ресурсів. Вона пов'язана із стабільною роботою техніки і технічних систем, що становлять матеріально-технічну базу підприємства, яка забезпечує його роботу у безпечному режимі, із заданим діапазоном протягом всього терміну експлуатації.

До складових зовнішньої підсистеми фінансової стійкості підприємств необхідно, на нашу думку, віднести ринкову складову та зовнішні зв'язки.

Ринкова складова підприємства орієнтована на споживачів, дистриб'юторів, впливових осіб, конкурентів і макромаркетингове середовище, що підтримує оптимальний баланс цих чотирьох суб'єктів за допомогою міжфункціональної координації. Найважливішою умовою забезпечення фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах є наявність свободи підприємництва і вибору.

До складових успадкованої підсистеми фінансової стійкості підприємств необхідно, на наш погляд, віднести: торговельну марку (бренд) та корпоративну репутацію.

Під *стійкістю торговельної марки (бренду)* необхідно розуміти міру прихильності або лояльності покупців. Іншими словами, імідж бренду створює у свідомості покупців стійке очікування якості, вартості тощо. Сильна торгова марка демонструє вищу стабільність при підвищенні ціни, ніж її конкуренти. Тому торговельну марку можна вважати стійкою (сильною), якщо споживач готовий платити за неї вищу ціну. Однак іноді загальний статус бренду може також стати лімітуючим чинником обмежуючи можливості підприємства впроваджувати виробництво продуктів, які не відповідають загальновизнаному іміджу бренду.

1.2. Інформаційна база для оцінки фінансової стійкості підприємств

Оцінку фінансової стійкості підприємств можна розглядати як невід'ємну частину системи управління підприємством, спрямованого на протидію зовнішнім і внутрішнім загрозам його функціонування. Вжиття заходів щодо забезпечення економічної стійкості підприємств необхідне для захищення його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища і підтримки стану найефективнішого використання усіх видів ресурсів з метою запобігання викликам та забезпечення сталого розвитку поточного функціонування підприємства і на перспективу. Підприємство змушене не тільки визначити й оцінювати безліч чинників зовнішнього середовища, що впливають на його поточну діяльність, а й прогнозувати можливі наслідки нестабільності середовища у майбутньому.

Фінансовий стан підприємства необхідно аналізувати з позицій короткострокової, і довгострокової перспектив, тому що критерії його оцінки можуть бути різноманітні, стан фінансів підприємства характеризується розміщенням його засобів і джерела їх формування, аналіз фінансового стану проводиться з метою встановити, наскільки ефективно використовуються фінансові ресурси, що знаходяться в розпорядженні підприємства. Фінансову ефективність роботи підприємства відбивають: заможність власними

оборотними коштами і їхня цілість, стан нормованих запасів товарно-матеріальних цінностей, стан і динаміка дебіторської і кредиторської заборгованості, оборотність оборотних коштів, матеріальне забезпечення банківських кредитів, платоспроможність.

Стійке фінансове положення підприємства залежить насамперед від поліпшення таких якісних показників, як - продуктивність праці, рентабельність виробництва, фондівдача, а також виконання плану по прибутку. Раціональному розміщенню засобів підприємства сприяє правильна організація матеріально-технічного забезпечення виробництва, оперативна діяльність по прискоренню копійчаного обігу. Тому аналіз фінансового стану проводиться на завершальній стадії аналізу фінансово-господарської діяльності.

У той ж час фінансові утруднення підприємства, відсутність коштів для своєчасних розрахунків можуть вплинути на стабільність постачань, порушити ритм матеріально-технічного постачання.

Вплив зовнішнього і внутрішнього середовища диктує підприємству необхідність захисту його стратегічних цілей шляхом проведення активної політики. Під забезпеченням економічної стійкості підприємства ми розуміємо його можливості реалізувати стратегічні цілі у взаємозв'язку із зовнішнім і середовищем, при успішній реалізації яких забезпечується як мінімум, беззбиткова діяльність підприємства, а як максимум - нормальний результат – стійка позитивна динаміка його розвитку.

При цьому стійкість підприємства відповідно до теорії сталості системи виживання підприємства визначається як такий стан його розвитку, який передбачає своєчасність і економічність його адаптації до змін внутрішнього і зовнішнього середовища при збереженні основних законів розвитку – цілеспрямованості, динамізму, адаптивності та керованості [50, С. 49].

Конкретизація напрямків моніторингу досягається відбором показників стану чинників зовнішнього середовища. У результаті для кожного з

чинників формується індивідуальна система показників, яка повинна відповідати таким обов'язковим вимогам:

- комплексність – здатність максимально повно описувати стан чинника зовнішнього середовища, взаємозв'язок;
- стабільність – постійність складу показників протягом облікового періоду;
- об'єктивність – кількісне вираження і однозначність трактування показників;
- оперативність визначення – можливість визначення поточної величини показників у будь-який момент часу;
- доступність – простота отримання інформації;
- порівняння – можливість порівнювати показники, спостерігати за їхньою динамікою;
- простота – наочність і очевидність сприйняття [23].

Як поточний, так і прогнозований стани чинників зовнішнього середовища, що прогнозуються, може мати драматичний вплив на діяльність підприємства, якщо воно адекватно не реагуватиме. Швидкі і непередбачувані зміни здатні нанести підприємству серйозні, несподівані і важкі удари. Тому підприємство повинно постійно і уважно стежити за всіма змінами зовнішнього середовища, використовуючи для цього сучасну методикку оцінки та діючи з використанням відповідних методів і прийомів.

Аналіз і оцінка чинників зовнішнього середовища дає можливість:

- розуміти, чим є зовнішнє середовище, які його конкретні чинники, їхній зміст і характеристика;
- визначати вимоги і очікування зовнішнього середовища, що їх необхідно враховувати з метою забезпечення ефективної діяльності підприємства;
- оцінювати ступінь і характер впливу чинників зовнішнього середовища на діяльність підприємства;
- об'єктивно визначати можливості підприємства для задоволення

вимог і очікувань зовнішнього середовища, а також для відповіді на потенційні його загрози, які вона несе;

- своєчасно адаптувати діяльність підприємства до впливу зовнішнього середовища, до можливих вимог і очікувань.

У спеціальній літературі прийнято виділяти дві основні групи чинників впливу зовнішнього середовища (рис. 1.3), які по-різному впливають на діяльність підприємства. Вони можуть відрізнятися за силою впливу, внутрішніми елементами організації і якісними характеристиками, методами вияву тощо. Тому форми взаємодії підприємства з зовнішнім середовищем залежать від аналізу кожного чинника і характеру їхньої взаємодії. Більше того, кожне підприємство має «власне» зовнішнє середовище, в яке можуть входити як загальні, так і суто «індивідуальні» елементи.

Рис. 1.2. Спрямування оцінки й аналізу зовнішнього середовища

Джерело: побудовано автором на основі джерела [23]

Поряд із впливом на зовнішнє середовище важливим є повне використання внутрішнього середовища, контроль і аналіз усіх його складових. У процесі аналізу перевіряється вся система господарювання підприємства та окремих його підсистем щодо реалізації можливостей, які зовнішнє середовище надає підприємству, а також вживаються заходи щодо попередження й послаблення загрози його існуванню. Іншими словами, виявляються сильні та слабкі сторони з метою оцінки ймовірності щодо

реалізації перших і подолання останніх. Кожне підприємство повинне розробляти власні методичні засади для аналізу свого внутрішнього середовища, які відображали б його особливості, розширюючи чи нівелюючи відповідні групи факторів.

Фінансова стійкість підприємства орієнтована на гармонізацію інтересів підприємства з теперішнім і прогностичним станом зовнішнього середовища, зокрема - на гармонізацію інтересів підприємства з інтересами пов'язаних із ними організацій поза його межами (споживачів, постачальників, конкурентів, інвесторів, суспільства в цілому). Підприємство може бути фінансово стійким, якщо його інтереси не суперечать інтересам суб'єктів зовнішнього середовища. З цих позицій фінансову стійкість підприємства можна розглядати як практичне втілення теорії ресурсної взаємозалежності, відповідно до якої підприємство повинно враховувати різні інтереси партнерів, коло яких може бути дуже широким.

Для більшості підприємств передумовою виживання є досягнення внутрішньої стійкості, в основі якої лежить практична реалізація теоретичних засад управління за принципом зворотного зв'язку, тобто активне реагування на зміни зовнішніх і внутрішніх чинників.

1.3. Показники фінансової стійкості підприємства та їх характеристика

Найповніше і послідовне дослідження фінансової стійкості підприємства дає теорія комплексного економічного аналізу. Вона оцінює досягнуту ефективність господарської діяльності, виявляє чинники її змін, невикористаних можливостей і резерви підвищення [41, С. 98].

Для більшості підприємств передумовою виживання є досягнення внутрішньої стійкості, в основі якої лежить практична реалізація теоретичних засад управління за принципом зворотного зв'язку, тобто активне реагування

на зміни зовнішніх і внутрішніх чинників.

Такий комплексний аналіз, що охоплює моніторинг, фіксування фактичних (очікуваних) знань у динаміці й аналітичну оцінку певної сукупності чинників підприємницької діяльності, доцільно проводити за наперед визначеною схемою у кілька етапів (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Основні етапи проведення комплексного економічного аналізу результатів діяльності підприємства [47, с. 259].

Джерело: побудовано автором на основі джерела [47, с.259]

Оскільки існують різні підходи до трактування сутності фінансової стійкості підприємства, то відсутній уніфікований підхід і відносно показників цього поняття. Для вдосконалення процесу оцінки фінансової стійкості необхідно дослідити різні методи розрахунку інтегрального показника, виявити їх переваги та недоліки.

Дослідженню методів оцінки фінансової стійкості приділяють увагу такі науковці як Л.М. Шаблиста, вивчаючи особливості різних методів оцінки фінансової стійкості; Т.Г. Бень, С.Б. Довбня, які досліджують процедуру інтегральної оцінки фінансового стану; Т.Є. Рубан, Ю.М. Маляр, які вивчають методи удосконалення оцінки фінансової з використанням інтегрального показника. Але наявність великої кількості різнопланових наукових праць з даної тематики не дає однозначного тлумачення який з методів оцінки є найбільш ефективним та універсальним та дає змогу проводити оцінку фінансової стійкості не лише на конкретну дату, а й в динаміці.

На основі дослідження та узагальнення різних методичних підходів щодо оцінювання фінансового стану підприємств виокремлено три з них, які можна вважати фундаментальними:

1) визначення рівня забезпеченості запасів у складі оборотних активів підприємства джерелами їх формування;

2) обчислення певної кількості коефіцієнтів і на основі дослідження їх в динаміці та порівняння з нормативними значеннями вироблення певних висновків щодо фінансового стану підприємства;

3) застосування одного інтегрованого показника, який складається з декількох найбільш вагомих коефіцієнтів, визначення певних меж його значення для ідентифікації фінансового стану підприємства.

Слід зазначити, що перші два підходи набули широкого практичного застосування у вітчизняній аналітичній практиці.

Згідно з першим методичним підходом визначають чотири типи фінансової стійкості підприємства: абсолютна стійкість фінансового стану;

нормальна стійкість фінансового стану; нестійкий (передкризовий) фінансовий стан; кризовий фінансовий стан. Щодо визначення ступеня фінансової стійкості залежно від того, які саме джерела використовуються для формування запасів, найбільш зрозумілою можна вважати методику, яка була запропонована В. Ковальовим. Підхід до ідентифікації типу фінансової стійкості залежно від джерел покриття запасів не втратив своєї актуальності, проте слід застосовувати уточнення, які стосуються, по-перше, порівняння величини запасів з показником «чисті оборотні активи», по-друге, диференціації нестійкого фінансового стану з погляду на його припустимість або неприпустимість.

Другий методичний підхід полягає у застосуванні єдиного інтегрованого показника, найчастіше застосовується для оцінки вірогідності банкрутства досліджуваного підприємства. Розробка таких показників є результатом досліджень можливості здійснення комплексної оцінки фінансового стану за допомогою багатофакторного дискримінантного аналізу, метою якого є виведення та інтерпретація значення однієї залежної (пояснюваної) змінної за допомогою значень багатьох незалежних (пояснювальних) змінних. У процесі аналізу підбирають ряд показників, для кожного з яких визначається вага у дискримінантній функції. Величина окремих ваг характеризує різний вплив різних показників (змінних) на значення пояснюваної змінної, яка в інтегральному вигляді відображає фінансовий стан підприємства. Використання цього методу надає можливість здійснювати класифікацію деякої сукупності об'єктів на дві або більше груп залежно від їхніх індивідуальних характеристик. Особливістю цього методу є формування функції, яка характеризує взаємозв'язок між зміною кількісних характеристик та якісною ознакою відповідної групи.

Недоліками даного методу є неврахування галузевих особливостей підприємств та відсутність поглибленої класифікації стійкості фінансового стану підприємств - є тільки дві характеристики - задовільний та незадовільний фінансовий стан. Також багатофакторний дискримінантний

аналіз дає змогу оцінити фінансовий стан підприємства на конкретну дату, а не в динаміці.

Актуальним є питання розрахунку інтегрального показника, що узагальнює значення безлічі ознак, котрі усебічно описують рівень фінансової стійкості досліджуваного підприємства. Доцільним є застосування методики інтегральної оцінки фінансового стану, заснованої на застосуванні методів таксономічного аналізу. Одним з перших методів дослідження багатовимірних об'єктів стало визначення таксономічного показника рівня розвитку. З його допомогою можна оцінити досягнутий на певний момент або за певний період «середній» рівень значення ознак, які характеризують досліджуване явище. Таким чином, для оцінки рівня фінансової стійкості підприємства за певний період часу за допомогою методу таксономії можна об'єднати значення декількох показників, що характеризують фінансовий стан підприємства протягом декількох років, та розрахувати таксономічний показник розвитку. До таких показників можна віднести коефіцієнти поточної та абсолютної ліквідності, коефіцієнт фінансового ризику та автономії, коефіцієнти рентабельності. Отримані значення таксономічного коефіцієнту розвитку показують тенденцію в змінах фінансового стану протягом декількох періодів. Розрахунок відстані між окремими показниками та вектором еталоном дає змогу визначити, який показник має найбільший вплив на фінансовий стан підприємства. Чим ближче значення таксономічного показника до 1, тим вище рівень фінансової стійкості. Недоліком даного методу можна вважати суб'єктивність оцінки при розподіленні елементів на стимулятори та дестимулятори.

Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства розширює економічну суть поняття фінансової стійкості і дозволяє застосовувати його для характеристики здатності підприємства повертатися до стану своєї рівноваги, зберігати її параметри та переходити на новий етап розвитку в умовах випадкових змін зовнішнього та внутрішнього середовища. Подальше вивчення методів розрахунку інтегрального

показника може значно спростити процедури оцінки фінансової стійкості підприємства.

Значна кількість показників, які застосовуються для оцінки фінансової стійкості і фінансового стану, позбавляють системності і упорядкованості процедуру діагностики фінансового стану підприємства і встановлення причин його погіршення. Сьогодні кожне підприємство застосовує різні показники для оцінки фінансового стану підприємств, що належить до сфери його підпорядкування. При цьому вибрані показники не завжди достатньо повно характеризують фінансовий стан підприємства, що перешкоджає виявленню істинних причин нестійкого фінансового стану підприємства і прийняттю адекватних управлінських рішень.

У більшості випадків показники, що оцінюються при аналізі, однозначно нормувати неможливо. Це пов'язано із специфікою галузей економіки, з точними особливостями діючих підприємств, зі станом економічного середовища, в якому вони працюють [46; 91; 29]. Проте, на думку Ходакової В.Є., Соколова Н.А., Лук'яненко Т.В. [55, С. 71], будь-яка особа, яку зацікавить стан підприємства (керівник, інвестор, кредитор, аудитор та ін.), особа, яка приймає рішення (ОПР), не задовольняється простою кількісною оцінкою показників. Для неї важливо знати, чи прийняті отримані значення. Крім того, ОПР прагне встановити логічний зв'язок кількісних значень показників виділеної групи з певним комплексним показником, що характеризує економічний стан підприємства у цілому. Тобто, ОПР не може задовольняти загальна оцінка "добре - погано". Її цікавлять: основні причини зміни показників у динаміці і порівняно з аналогічними показниками по галузі, у регіоні, загалом по країні і з показниками підприємств-конкурентів; відтінки ситуації й економічна інтерпретація цих відтінкових значень.

Отже, визначаючи рівень фінансової стійкості підприємства, слід визнати, що показник є інформаційною сукупністю найменшого складу, достатньою для формування самостійного висновку (повідомлення) [45,

С.21]. Інакше кажучи, під показником у дослідженні розуміється якісно певна величина, що дає кількісну характеристику об'єкту (явищу, предмету, процесу).

Отже, одним з основних показників внутрішньої складової фінансової стійкості підприємства є фінансова стійкість підприємства - критерій надійності партнера.

Значна увага до аналізу фінансового стану підприємства та його оцінки пояснюється тим, що, з одного боку, він є результатом діяльності підприємства, свідчить про досягнення, а з іншого - виявляє передумови розвитку підприємства. Водночас існують великі розбіжності у трактуванні науковцями й практиками поняття "фінансова стійкість підприємства", складу показників, що її визначають, та їхніх критеріальних значень.

У сучасних умовах зростає актуальність питань, пов'язаних з вибором та уніфікацією системи фінансових показників оцінки фінансової стійкості підприємства, оскільки саме правильний їх вибір з урахуванням поставленої мети дасть змогу всебічно й якісно оцінити діяльність підприємства. Наявність великої кількості методик щодо оцінки фінансової стійкості підприємства передбачає і широкий спектр показників, які іноді суттєво не відрізняються один від одного, значною мірою дублюють інформацію або передбачають поглиблене вивчення якої-небудь вузької сфери діяльності підприємства. Виходячи з цього, Котляр М.Л. пропонує вимоги до системи фінансових коефіцієнтів щодо ефективності оцінки фінансової стійкості підприємства.

Так, Балабанов І.Т. вважає, що фінансово стійким є такий суб'єкт господарювання, який за рахунок власних коштів покриває витрати, вкладені в активи, не допускає невиправданої дебіторської і кредиторської заборгованості й вчасно розраховується за своїми зобов'язаннями. Основою фінансової стійкості є раціональна організація і використання оборотних коштів [13, С. 37].

Цал-Цалко Ю.С. підкреслює, що фінансовий стан підприємства

визначають сукупність показників, які відображають наявність, розміщення й використання ресурсів підприємства, його реальні і потенційні фінансові можливості [31, С. 4]. Не можна не погодитись із думкою Мец В.О. про те, що однією з найважливіших характеристик фінансового стану є фінансова стабільність (стійкість) підприємства, яка пов'язана з рівнем залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів, яке визначає загальну оцінку його фінансової стабільності [43].

На наш погляд, найповніший перелік фінансових показників запропонував І.О. Бланк [19, С. 347-372], представивши моделі інтегральної оцінки (модель Альтмона). Білик М.Д., наприклад, за рівнем значущості виділяє для оцінки фінансової стійкості такі групи показників: першого рівня – оборотність активів; другого - рентабельність; третього - фінансової стійкості; четвертого - ліквідність підприємства (а не лише активів). Крім групування показників, автор обґрунтовує перелік показників у межах кожної групи, головним критерієм яких автор вважає оцінку активів [17].

Рис. 1.4 Формування фінансової стійкості

Джерело: побудовано автором на основі джерела [56, с. 619]

Всі ці автори рекомендують враховувати у методиках аналізу особливості функціонування підприємства на різних стадіях його життєвого циклу (зародження, зростання, стабілізація, спад), обираючи саме ті нечисленні, які відображають функціонування підприємства на різних етапах

його розвитку. Фінансова стійкість підприємства може оцінюватись як з позицій генеральної стратегії розвитку підприємства, так і відповідно до тактичних завдань. Оцінка ступеня досягнення стратегічних завдань фінансового забезпечення діяльності підприємства може бути проведена шляхом розробки матриць фінансової рівноваги підприємства, які базуються на визначенні прогнозних значень спеціальних узагальнюючих показників: результат господарської діяльності (РГД); результат фінансової діяльності (РФД); результат господарсько-фінансової діяльності (РГФД) [36].

Тому забезпечення фінансової стійкості підприємства як складової частини економічної стійкості має спрямуватися на забезпечення планомірного надходження і витрачання грошей, досягнення раціональних пропорцій власного і позикового капіталу і найефективнішого його використання.

Фінансове становище підприємств, його стійкість багато в чому залежить від оптимальної структури джерел капіталу і структури активів підприємства, насамперед від співвідношення основних і оборотних коштів, а також від урівноваженості активів і пасивів підприємства за функціональною ознакою. Тому, на нашу думку, для визначення фінансової стійкості підприємства з огляду нашої специфіки дослідження, а також аналізу структури джерел підприємства і фінансового ризику, необхідно розраховувати показники, наведені у табл. 1.2.

А.В. Козаченко, А.Е. Воронкова, В.Ю. Медяник, В.В. Назарова вважають, що елементи виробничого забезпечення фінансової стійкості підприємств можуть оцінюватися за допомогою дискретних оцінок відношення фактичного обсягу виробництва до беззбиткового його обсягу у натуральному або вартісному враженні. Облік ринкових обмежень і використання при розрахунку величини маржинального прибутку - різниці між сумою виручки і розміром змінних витрат – дає підставу для аналізу обсягів виробництва продукції з метою максимізації величини прибутку, а, отже, для оцінки стійкості підприємств у виробничому аспекті її

Таблиця 1.2

Перелік показників для аналізу фінансової складової підприємств

<i>Показник</i>	<i>Технологія розрахунку</i>	<i>Формула для розрахунку</i>
Коефіцієнт фінансової автономії (незалежність), ($K_{\text{фін. авт}}$)	Питома вага власного капіталу у його загальному обсязі. Він характеризує ступінь незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Мінімальне (нормативне) значення коефіцієнта – більше 0,5	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Підсумок балансу}}$
Коефіцієнт фінансової залежності, ($K_{\text{фін. зал.}}$)	Частка позикового капіталу у загальній валюті балансу. Коли його значення наближається до 1, це означає, що власники повністю фінансують своє підприємство	$\frac{\text{Валюта балансу}}{\text{Власний капітал (підсумок розд.1 Пасив)}}$
Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності (фінансова стійкість), ($K_{\text{фін. ст.}}$)	Відношення власного і позикового капіталу до загальної валюти балансу. Нормальним вважається стан, коли коефіцієнт більше 1	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Загальну суму зобов'язань}}$
Коефіцієнт ліквідної платоспроможності, ($K_{\text{лікв. пл.}}$)	Відношення загальної суми поточних активів до загальної суми фінансових і поточних зобов'язань. Бажано, щоб цей коефіцієнт перевищував 1.	$\frac{\text{Грош.кошти та їх еквіваленти в нац валюті+інлземній валюті}}{\text{Суму поточних зобов'язань}}$
Коефіцієнт фінансового ризику ($K_{\text{фін. риз.}}$)	Відношення позикового капіталу до власного. Нормативне значення цього коефіцієнта не повинно перевищувати 1	$\frac{\text{Довгострокові зобов.} + \text{Сума поточних зобов'язань}}{\text{Власний капітал} + \text{Забезп.наступних витрат і платежів} + \text{Доходи майбутніх періодів}}$
Коефіцієнт фінансової стабільності	Відношення власного капіталу до позиченого. Нормативне значення цього коефіцієнта 1.	

Джерело: побудовано автором на основі джерела [38, с.89]

Насамперед від співвідношення основних і оборотних коштів, а також від урівноваженості активів і пасивів підприємства за функціональною ознакою. Тому, на нашу думку, для визначення фінансової стійкості підприємства з огляду нашої специфіки дослідження, а також аналізу структури джерел підприємства і фінансового ризику, необхідно розраховувати показники, наведені та детально проаналізовані в таблиці 1.2 роботи.

До елементів, що характеризують виробничий напрям стійкості підприємств, авторами віднесені операційна діяльність, матеріальна та технічна підготовка виробництва, матеріальні потоки, збутова діяльність, транспортне обслуговування і енергетичне забезпечення.

До елементів, що характеризують виробничий напрям стійкості підприємств, авторами віднесені операційна діяльність, матеріальна та технічна підготовка виробництва, матеріальні потоки, збутова діяльність, транспортне обслуговування і енергетичне забезпечення.

Ми поділяємо думку Покропивного С.Ф. та Колот В.М. [47] стосовно того, що формування системи показників для оцінки ефективності виробничої діяльності має здійснюватися передовсім відповідно до направленості цієї діяльності.

Крім того, формуючи систему показників, що слугувала б повнішій аналітичній оцінці рівня виробничої стійкості підприємства, треба враховувати виняткову значущість високого рівня використання трудових і матеріальних ресурсів задля отримання найкращих результатів господарювання.

Саме за цієї важливої умови, як наголошують автори, має велике значення взаємозв'язок між окремими складовими ефективності виробництва (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Фінансова ефективність виробничого підприємства та типовий взаємозв'язок між його складовими

Джерело: побудовано автором на основі джерела [47]

Підтримуючи позиції Володькіної М.В., Покропивного С.Ф., Колот В.М. та інших вчених, у подальшому виділятимемо окремі показники, які на наш погляд, повніше характеризують виробничу складову підприємств (табл. 1.3).

Отже, поліпшення якості засобів і предметів праці відіграє важливу роль в інтенсифікації виробництва. Зростання продуктивності підприємства, надійності та довговічності товарів, продукції та виробів рівнозначне нарощуванню обсягів їхнього випуску без збільшення витрат на матеріальні й трудові ресурси.

Таблиця 1.3

Показники для аналізу виробничої складової підприємств

Показник	Формула для розрахунку	Умовне позначення
<i>Рентабельність виробництва, $R_{вир.}$</i>	$R_{вир.} = \frac{\Pi_{В/ч}}{О_С\Phi} \cdot 100$	П _{В/ч} - отриманий валовий (краще чистий) прибуток з сумою основних (О _С Φ) та матеріальних фондів
<i>Рентабельність продукції, $R_{прод.}$</i>	$R_{прод.} = \frac{\Pi}{С} \cdot 100$	П - валовий прибуток; С - собівартість товарної продукції
<i>Додана вартість на одного працюючого, $ДВ_{на1пр.}$</i>	$ДВ_{на1пр.} = \frac{ДВ}{P_{пр.}}$	ДВ - додана вартість на одного працюючого; P _{пр.} - обсяг реалізованої продукції. Тенденція до збільшення
<i>Фондовіддача за прибутком (рентабельність основних фондів), $\Phi_в$</i>	$\Phi_в = \frac{\Pi_В}{О_С\Phi}$	П _В - величина валового прибутку; О _С Φ - величина основних фондів
<i>Матеріалоємність продукції, $M_{прод.}$</i>	$M_{прод.} = \frac{МО_Б\Phi}{В_{ТП}}$	МО _Б Φ - загальна величина матеріальних витрат або матеріальної частини оборотних фондів; В _{ТП} - обсяг виготовленої і реалізованої продукції

Джерело: побудовано автором на основі джерела [47]

Отже, поліпшення якості засобів і предметів праці відіграє важливу роль в інтенсифікації виробництва. Зростання продуктивності, надійності та довговічності виробів рівнозначне нарощуванню обсягів їхнього випуску без збільшення витрат на матеріальні й трудові ресурси.

Якість продукції має вирішальне значення для забезпечення на належному рівні її конкурентоспроможності на вітчизняному і світовому ринках.

За збалансованою системою показників (ЗСП) [47, С. 20], розробленою Нортоном і Капланом (як механізм перекладу стратегії на мову взаємопов'язаних коефіцієнтів, що визначають одночасно і довгострокові цілі, і механізми їхнього досягнення), діяльність підприємства необхідно розглядати за чотирма основними критеріями: фінансовим,

взаємовідносинами з клієнтами, внутрішніми бізнес-процесами і розвитком персоналу (рис. 1.6). З рисунка 1.6 видно, що фінансові цілі найважливіші для будь-якого підприємства. Для їхнього досягнення потрібні необхідний обсяг продаж, налагоджені і грамотні відносини з клієнтами. Підприємство досягає лояльності клієнта завдяки швидкому і якісному його обслуговуванню, з чого випливає, що у підприємства все гаразд із внутрішніми бізнес-процесами. Таку саму стабільність забезпечує підприємство, працюючи над розвитком свого персоналу, оскільки інші чинники так чи інакше залежать від розвитку кадрів.

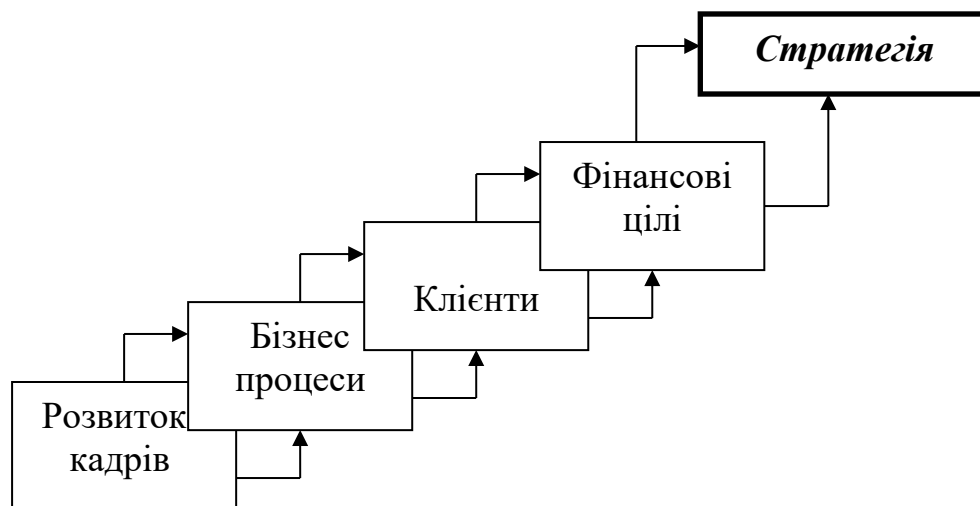

Рис. 1.6. Збалансована система показників [47]

Джерело: побудовано автором на основі джерела [47]

У контексті дослідження проблеми забезпечення кадрової стійкості розглянемо погляди науковців на склад показників, які є підґрунтям для удосконалення та розвитку цієї складової на підприємстві.

Ми пропонуємо розраховувати у подальшому дослідженні лише найвагоміші чинники, а саме: коефіцієнти плинності ($K_{пл.кадр.}$) та оновлення кадрів ($K_{он.кадр.}$); коефіцієнт співвідношення прийнятих та звільнених ($K_{пр.-зв.кадр.}$); коефіцієнт стабільності забезпечення кадрами ($K_{ст.кадр.}$); рівень освіти працюючих ($P_{осв.прац.}$); співвідношення соціальної відповідальності до

обсягу реалізованої продукції на одного працюючого ($СВ_{\text{соц.від.до.реал.прод.}}$); рівень забезпечення працівників соціальним пакетом ($P_{\text{заб.прац.соц.п.}}$) та показник фондоозброєності працюючих ($П_{\text{фондоозбр.прац.}}$).

Завдяки такому складу показників, на нашу думку, можна різнобічно охарактеризувати рівень кадрової стійкості, з тим, щоб розробити обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення формування, використання та стимулювання працівників підприємства.

Не менш важливою є така внутрішня складова фінансової стійкості, як маркетингова. Вона забезпечує підприємству постійний продаж, навіть за тимчасової відсутності маркетингової діяльності. Маркетинг, з одного боку, створює умови для пристосування виробництва до суспільного попиту і потреб ринку; розробляє системи організаційно-технічних засобів для вивчення ринку; інтенсифікує збут; підвищує конкурентоспроможність товарів з метою одержання максимального прибутку; з іншого боку, використовує засоби, прийоми, всю систему маркетингу з метою впливу на сферу реалізації - попит, пропозицію, ціни, умови збуту, канали розподілу.

Отже, здійснюється низка основних функцій маркетингу щодо забезпечення фінансової стійкості: маркетингові дослідження ринку; розробка і планування асортименту; збут і розподіл (організація товароруку і продажу); стимулювання збуту і реклами [14, С. 45]. У тісному взаємозв'язку ці функції забезпечують успішну реалізацію принципів маркетингу. Маркетингову діяльність необхідно розглядати як збір, обробку, аналіз і накопичення інформації для обґрунтування маркетингових рішень з метою зменшення невизначеності і ризиків функціонування підприємств на ринку.

Визначати ефективність маркетингової політики доцільно за такими співвідношеннями витрат: загальних фактичних витрат і загального обсягу продажу; витрат на маркетингові дослідження і загального обсягу збуту; витрат на рекламу і обсяг збуту; на стимулювання збуту й обсягу продажу; витрат і збуту за кожним товаром і ринком; валового прибутку й обсягу збуту. [14, С. 565]. Доцільно оцінювати рівень маркетингової складової за такими

показниками: рентабельністю продажу ($P_{пр.}$), темпом зростання обсягів реалізованої продукції ($T_{зр.реал.прод.}$), залишок готової продукції на складі до * загального обсягу реалізованої продукції ($Z_{гот.прод.наскл.}$), співвідношенням витрат на стимулювання збуту й обсяг реалізованої продукції ($CB_{витр.наст.зб.до.реал.прод.}$), співвідношенням витрат на маркетингові дослідження і загального обсягу реалізованої продукції ($CB_{витр.на.марк.досл.до.реал.прод.}$).

Не менш важливою є внутрішня складова фінансової стійкості - інвестиційна. Вона виявляється у привабливості підприємства для інвесторів. На думку В.В. Назарова, інвестиційна складова визначається сукупністю економіко-психологічних показників, що оцінюють здатність підприємства та інвестора забезпечити максимальний прибуток при мінімальній ризикованості вкладання коштів [39, С. 175]. Ефективність реалізації інвестиційних проектів є сьогодні актуальною проблемою для дослідження зарубіжних та вітчизняних науковців. Одним із головних завдань, що стоять перед підприємством, є вибір об'єктів інвестування з набором таких фінансових інструментів, які мають найкращі перспективи розвитку і можуть забезпечити найвищу ефективність інвестицій та економічно стійкий процес розвитку підприємства. З цією метою підприємство повинно бути привабливим для інвесторів, а інвестиційні проекти повинні гарантувати повне і своєчасне виконання зобов'язань з метою досягнення прибутку як інвестором, так і підприємством. Основою такого вибору є оцінка прогнозування інвестиційної привабливості окремих потенційних об'єктів інвестування. Вона залежить від багатьох чинників і має суто індивідуальний характер. Від того, наскільки об'єктивно і всебічно проведена його оцінка, залежать терміни повернення вкладеного капіталу, варіанти альтернативного його використання, прибуток підприємства, що додатково генерується у майбутньому. Ця об'єктивність і всебічність значною мірою визначається за показниками оцінки. Так, на думку Покропівного С.Ф., Колот В.М., для визначення доцільності інвестицій необхідно використовувати один основний показник – строк окупності, або коефіцієнт економічної

ефективності (індекс дохідності) реальних капітальних вкладень. Але, на нашу думку, цього не достатньо. Бланк І.О., наприклад, розглядає ефективність реальних інвестиційних проектів на основі різних показників (рис. 1.7).

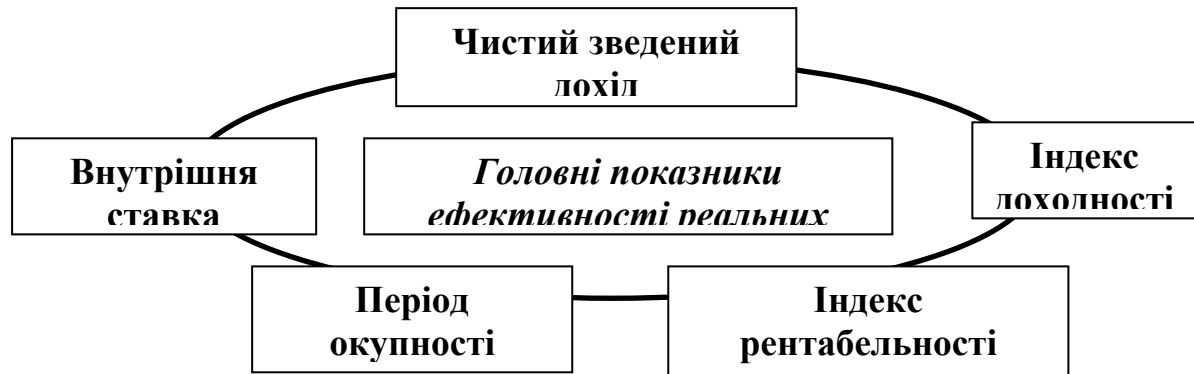

Рис. 1.7. Система головних показників, що використовуються для оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів [19, С. 59]

На наш погляд, для оцінки інвестиційної стійкості доцільніше використовувати таку систему показників (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Перелік показників для аналізу інвестиційної складової підприємств

<i>Показник</i>	<i>Технологія розрахунку</i>
Обсяг інвестицій у виробництво до загального обсягу виробленої продукції, <i>К_{інв.у.виробн.до.заг.обс.в.прод.}</i>	Співвідношення суми нематеріальних активів, незавершеного будівництва, основних засобів до обсягів реалізованої продукції
Коефіцієнт прибутковості власного капіталу, <i>Р_{фін.інв.}</i>	Співвідношення фінансового результату від звичайної діяльності до середньорічної вартості власного капіталу
Коефіцієнт прибутковості активів (рентабельність активів), <i>К_{приб.вл.капіт.}</i>	Співвідношення чистого прибутку до середньорічної вартості активів підприємства
Рентабельність фінансових інвестицій, <i>К_{приб.акт.}</i>	Співвідношення суми доходів за цінними паперами та доходу від пайової участі в СП до величини довгострокових та короткострокових фінансових інвестицій

Джерело: побудовано автором на основі джерела [51]

Подані у таблиці 1.4 показники оцінки інвестиційної складової дадуть можливість ухвалити остаточне рішення щодо ефективності інвестиційного проекту та мінімізувати ризики при здійсненні операцій з довгострокового інвестування.

Отже, зазначені вище показники складових фінансової стійкості дають можливість всебічно охарактеризувати господарську діяльність підприємств, зробити висновки щодо використання наявних ресурсів та виявити резерви поліпшення фінансового стану підприємства.

В умовах сучасної ринкової економіки кожне підприємство, являючись суб'єктом підприємницької діяльності, має створити такий запас необхідних фінансових ресурсів, який би гарантував збереження здатності безпосереднього виконання своїх фінансових зобов'язань перед своїми діловими партнерами, а також державою, власниками, найманими робітниками. Підприємства здатні досягти стабільності своїх фінансів лише за умови чіткого дотримання принципів комерційного розрахунку, серед яких особливу роль має зіставлення витрат і результатів, одержання максимально можливого прибутку при мінімальних витратах. Така умова є визначальною при формуванні фінансової стійкості підприємства.

Фінансова стійкість – комплексне системне поняття, її складовими є виробнича, кадрова, організаційна, маркетингова, інвестиційна, комунікаційна, технологічна, ринкова стійкість. Тому для всебічної оцінки фінансової стійкості та отримання достовірних даних слід спочатку досконало оцінити кожну складову фінансової стійкості та охарактеризувати чинники, що впливають та можуть вплинути на результат показників.

Аналіз чинників зовнішнього середовища допомагає визначити ті вимоги зовнішнього середовища, які на даний момент постають перед підприємством та які необхідно враховувати задля забезпечення його ефективної діяльності. Все це дає змогу оцінити рівень потенційних загроз з метою своєчасної адаптації діяльності підприємства до зовнішніх факторів. Фінансова стійкість передбачає єдність інтересів підприємства та

зовнішнього середовища, а аналіз кожного зовнішнього чинника допомагає визначити форми їх взаємодії.

Найповніше та найпослідовніше фінансову стійкість вивчає теорія комплексного економічного аналізу, що оцінює досягнуту ефективність господарської діяльності, виявляє чинники її зміни, невикористані можливості та резерви підвищення.

На основі досліджень та узагальнень методичних підходів до оцінки фінансової стійкості автором було виокремлено три фундаментальні підходи до оцінки, а саме:

- 1) визначення рівня забезпеченості запасів у складі оборотних активів підприємства джерелами їх формування;
- 2) обчислення коефіцієнтів, дослідження їх в динаміці та порівняння з нормативними значеннями з метою вироблення певних висновків щодо фінансового стану підприємства;
- 3) застосування єдиного інтегрального показника, який складається з декількох найбільш вагомих коефіцієнтів, визначення певних меж його значення для ідентифікації фінансового стану підприємства.

На сьогоднішній день, кожне підприємство застосовує різні показники для оцінки фінансового стану, вибір яких зумовлений галузевою специфікою, особливостями діяльності та станом економічного середовища, у якому вони працюють.

Отже, високий рівень фінансової стійкості є гарантом платоспроможності, самофінансування підприємства, довіри до нього з боку кредиторів та інвесторів. Оцінка фінансової стійкості є необхідною умовою функціонування підприємства та його сталого розвитку. Процес оцінки повинен бути логічним, всеохоплюючим, послідовним та своєчасним. Оцінка фінансової стійкості може бути проведена як фахівцями підприємства з метою аналізу поточної діяльності та прогнозів, так і на замовлення заінтересованих осіб (інвесторів, банків, аналітиків, рейдерів, акціонерів).

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПАТ «ГРЕБІНКІВСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД»

2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод»

Складне середовище, у якому працюють сучасні підприємства, потребує від них постійних зусиль для удосконалення прийнятих управлінських рішень стосовно забезпечення фінансової стійкості. Необхідною складовою цього процесу є аналіз та оцінка результативності діяльності підприємства. Застосування необхідних та доцільних методів для цієї мети визначається цілями та спрямуванням можливого впливу на елементи внутрішнього і зовнішнього середовища або на їх комбінацію. В даному дослідженні ми аналізуємо показники підприємства – ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод», що є одним із провідних підприємств технологічного машинобудування України у цукровій, спиртовій, хімічній та енергетичній промисловості. Слід відмітити, що існують досить великі проблеми щодо забезпечення виробничого процесу у галузі вітчизняного машинобудування і забезпечення їхнього стійкого функціонування та розвитку. Це пояснюється відсутністю зв'язків як з постачальниками сировини, так і з замовниками кінцевого продукту виробництва. Крім того, за останні роки підприємства України мають значні борги за заробітною платою, енергоносіям, що не дають можливості новому розвитку. Гроші, що отримуються за контрактами змушені погашати старі заборгованості, а не йти на розвиток нового виробництва. На сьогоднішній день відсутні пільгові кредити, які б дозволили як провести реструктуризацію та погашення боргів, так і направити капітал на розвиток виробництва за новими контрактами. Вітчизняні підприємства, у тому числі галузі машинобудування, не можуть конкурувати з новітніми технологіями, які є енергоефективними та мало

затратними у виробничому процесі. Усі ці фактори мають неабиякий вплив на фінансову стійкість підприємства в цілому та потребують здійснення їх економічної оцінки з метою виявлення відхилень та шляхів їх усунення.

Таблиця 2.1.

Відомості про підприємство

Ознака	Основні відомості
Статус	Виробництво стандартних/нестандартних типорозмірних видів обладнання на основі технічних вимог замовника для цукрової, спиртової, хімічної та енергетичної промисловості
Основні напрями діяльності	Розробка обладнання, а також його поставка для реконструкції та будівництва заводів виробничих підприємств
Основні клієнти	Замовниками є як вітчизняні, так і закордонні підприємства, що мають потребу в інноваційному технологічному обладнанні чи проектуванні рішень «під ключ»
Представництва	У Росії - «Техинсервис Инвест», у Болгарії - «Бултехинсервиз ООД», у Чехії - VUC Techinservis
Кількість працівників	139
Дохід, тис. грн.	2013р. – 596; 2014р. – 724

Джерело: складено автором за матеріалами [82]

У табл. 2.1 наведено індивідуальні надбання підприємства, які дають можливість освоювати нові ринки, досягати нових вершин та можливостей, виходячи із свого внутрішнього потенціалу.

У подальшому для змістовнішого аналізу та з метою одержання обґрунтованих висновків пропонується розглянути показники роботи підприємства ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» 2019-2021 рр. Основні техніко-економічні показники діяльності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 роки представлені в таблиці 2.2.

Отже, у подальшому для змістовнішого аналізу та з метою одержання обґрунтованих висновків пропонується розглянути показники роботи підприємства ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» 2019-2021 рр.

Основні техніко-економічні показники діяльності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 роки представлені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Основні техніко-економічні показники діяльності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 роки

Показники	Роки		
	2019	2020	2021
Статутний капітал, тис. грн.	1182,5	1182,5	1182,5
Власний капітал, тис. грн.	1529421,7	1755399,1	1807144,7
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	820125,2	970496,4	785248,9
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	562056,2	582085,4	572705,7
Валовий прибуток, тис. грн.	245222,2	374877,2	212543,2
Капіталовіддача	1,27	1,45	2,15
Рівень витрат на одну гривню реалізованої продукції	0,77	0,89	0,83
Рентабельність реалізації, %	23,46	10,82	17,17

Джерело: складено автором за матеріалами [82]

Як видно з таблиці, власний капітал ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» у 2019 році складав 1529421,7 тис. грн. За рахунок чистого прибутку, отриманого за звітний період власний капітал зріс на відповідну суму і став складати 1807144,7 тис. грн. Відповідно до вище викладеного, власний капітал на кінець 2021 року став складати 1807144,7 тис. грн. За три звітних періоди не відбувалося ніяких змін у статутному капіталі, тобто як на початок 2019 року так і на кінець 2021 року він складає 1182,5 тис. грн.

За рахунок отримання за 2019 рік чистого доходу від реалізації у розмірі 820125,2 тис. грн., при значенні собівартості 562056,2 тис. грн., валовий прибуток підприємства складав 245222,2 тис. грн. В результаті фінансової діяльності за 2008 рік валовий прибуток збільшився до 374877,2 тис. грн. Це відбулося за рахунок збільшення чистого доходу від реалізації до 970496,4 тис. грн., при збільшенні собівартості реалізованої продукції до 582085,4 тис. грн. На кінець 2021 року валовий прибуток підприємства складав 212543,2 тис. грн. Він був сформований в результаті отримання

чистого доходу від реалізації у розмірі 785248,9 тис. грн. при собівартості реалізованої продукції у 572705,7 тис. грн.

Таким чином, показник капіталовіддачі на кінець 2019 року дорівнював 1,27. За наступні два звітні періоди він збільшився до 2,15. Збільшення цього показника у динаміці відбувалося на рахунок того, що сукупний капітал підприємства зменшувався інтенсивніше ніж чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

На кінець 2019 року рівень собівартості на одну гривню реалізованої продукції складав 0,77 грн. За 2020 рік рівень собівартості зріс, а за 2021 рік зменшився. За рахунок зменшення (збільшення) рівня собівартості продукції відповідно збільшується (зменшується) валовий прибуток підприємства.

Значення показників рентабельності реалізації знаходяться на дуже низькому рівні. На кінець 2019 року вона дорівнювала 23,46%, за 2020 рік зменшилася до 10,82%, а за 2021 рік підвищилася до 17,17%. Збільшення (зменшення) рентабельності реалізації відбувається за рахунок двох факторів: збільшення (зменшення) валового прибутку підприємства та збільшення (зменшення) чистого доходу від реалізації продукції. Тобто рентабельність реалізації залежить від збільшення (зменшення) собівартості реалізованої продукції.

2.2. Аналіз фінансового стану ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод»

Фінансовий стан підприємства в короткостроковій перспективі оцінюється показниками ліквідності та платоспроможності, які характеризують можливість своєчасних та повних розрахунків по короткостроковим зобов'язанням перед контрагентами.

Інформаційною базою для оцінювання фінансового стану підприємства є дані бухгалтерського балансу (форма 1) та додатків до нього (форма 2), статистична та оперативна звітність.

Для відображення фінансового стану досліджуваного підприємства складений аналітичний баланс за даними річних балансів підприємства за 2019-2021 роки.

Для характеристики ліквідності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» необхідно провести аналіз ліквідності балансу шляхом групування активів та пасивів по ступеню їх ліквідності (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз ліквідності балансу ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021

Актив	Роки			Пасив	Роки		
	2019	2020	2021		2019	2020	2021
А 1	22487,3	260230,6	210273,9	П 1	19787,2	191794,6	391128,7
А 2	20578,2	249636,4	695596,3	П 2	557,4	600,0	1800,0
А 3	26577,5	30684,6	57931,3	П 3	4434,4	4511,9	40433,9
А 4	47564,5	504031,8	1564452,1	П 4	1798997,7	1811613,6	1868478,1

Джерело: побудовано автором

Результати розрахунків свідчать, що на підприємстві при співставленні підсумків груп по активам та пасивам досліджуване підприємство у 2019 і 2008 роках є абсолютно ліквідне, у 2021 році – ліквідне.

Для деталізації вище проведеного аналізу доцільно провести аналіз ліквідності за допомогою фінансових коефіцієнтів. Вони застосовуються для оцінки здатності підприємства виконувати свої короткострокові

зобов'язання. Показники ліквідності дають уявлення не тільки про платоспроможність підприємства на конкретну дату, а й у випадках надзвичайних ситуацій.

Доцільним є розрахунок таких показників ліквідності досліджуваного підприємства: загальний коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт маневреності, співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Основні показники ліквідності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 роки

№ з/п	Показник	2019	2020	2021
1	Загальний коефіцієнт покриття (загальний коефіцієнт ліквідності)	1,19	2,62	2,37
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,07	2,26	1,63
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,19	0,05	0,00
4	Коефіцієнт маневреності	0,05	0,16	0,13
5	Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	1,9	2,0	2,1

Джерело: побудовано автором

Як видно з приведеного розрахунку, коефіцієнти загальної та швидкої ліквідності на кінець 2020 року вище признаного нормативного значення. Це вважається негативним явищем, оскільки може свідчити про порушення структури капіталу. Але на кінець 2021 року ліквідність балансу знизилась. Коефіцієнт загальної ліквідності став дорівнювати 2,37. Це, по-перше, у короткостроковій перспективі не повинно погіршити фінансової позиції підприємства, а по-друге свідчить про більш раціональне використання

коштів та оптимізації структури балансу. У той же час керівництву ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» необхідно слідкувати за тим, щоб значення цього коефіцієнту не знизилось нижче 1,0.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності за аналізований період жодного разу не досягав рівня нормативного значення. Це говорить про те, що підприємству не вистачає грошових коштів для розрахунку за поточними зобов'язаннями і воно користується комерційним кредитом. Як видно із наведеного розрахунку коефіцієнт абсолютної ліквідності значно нижче нормативного мінімуму (0,25), так як становить 0,001 в 2019 році, 0,005 в 2020 та 0,002 в 2021 р. Це свідчить про те, що на початок періоду підприємство лише на 0,1% могло погасити всі свої борги, а в 2020 р. - 0,5%. Зріст коефіцієнту пояснюється збільшенням грошових коштів на рахунках підприємства. У 2021 році коефіцієнт знизився до значення 0,002 за рахунок значного збільшення короткострокових кредитів банку.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу у 2019 р. дещо збільшився з 0,05 до 0,16. У 2020 р. показник знизився до 0,13. Так як нормативне значення показника маневреності $K > 0,1$, а за розрахунками можна відмітити, що показник маневреності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» коливається в малих значеннях, то можна зробити висновок, що на підприємстві відбувається значне інвестування в основні засоби. Але, як видно, значення показника у 2019-2020 роках знаходиться у межах норми.

Розрахунок співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості показав, що підприємство спроможне розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів протягом року.

За результатами аналізу динаміки показників ліквідності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод»:

- загальний коефіцієнт покриття коливається в межах норми, станом на 2020 рік можна побачити його збільшення на 1,43 відсоткові пункти, у 2021 році відбувається зменшення на 0,25 відсоткові пункти;
- з 2019 на 2020 рік спостерігається позитивна тенденція росту

коефіцієнту швидкої ліквідності на 1,19 відсоткові пункти та інша ситуація склалася станом на 2021 рік – показник знизився на 0,63 відсоткові пункта;

- коливання коефіцієнту абсолютної ліквідності відбувається у дуже низьких значеннях;

- позитивна тенденція збільшення показника маневреності на 0,11 відсоткові пункта спостерігається з 2019 на 2020 рік, але дещо знизився показник у 2021 році – на 0,03 відсоткові пункта;

- співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості на протязі аналізованих років (2019-2021 рр.) коливається в межах норми, спостерігається стійка тенденція збільшення коефіцієнта на 0,1 відсоткові пункта.

На графічному відображенні динаміки показників ліквідності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» (рис. 2.1 - 2.5) можна побачити тенденцію збільшення показників: покриття, швидкої ліквідності, маневреності станом на 2008 рік та їх зменшення – у 2021 році, але спостерігається інша - позитивна тенденція збільшення показника співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості протягом 2019-2021 років, а також негативна тенденція зниження протягом 2019-2020 років коефіцієнту абсолютної ліквідності.

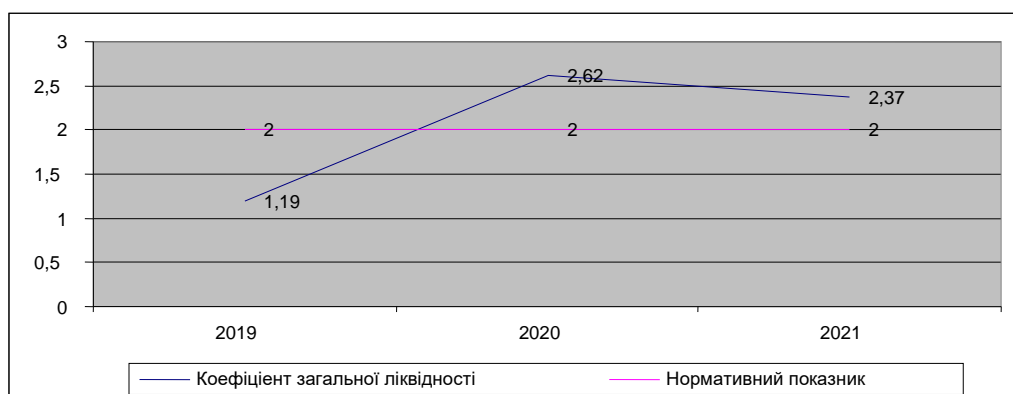

Рис. 2.1. Динаміка показників загальної ліквідності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

Джерело: побудовано автором

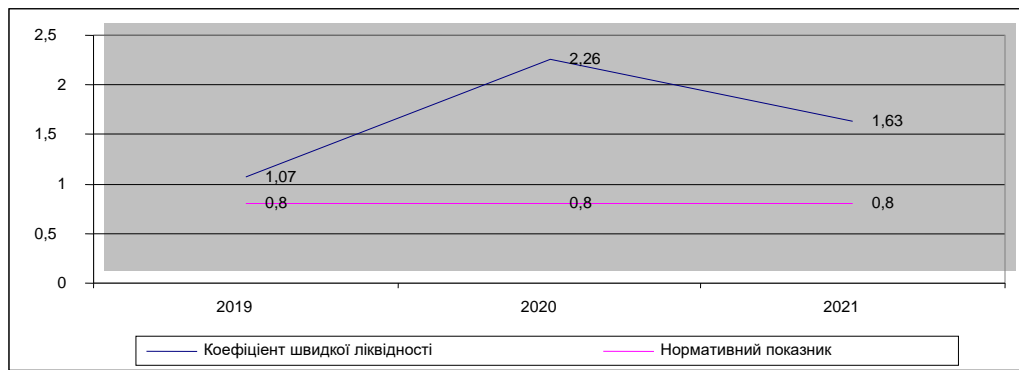

Рис. 2.2. Динаміка показників швидкої ліквідності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором

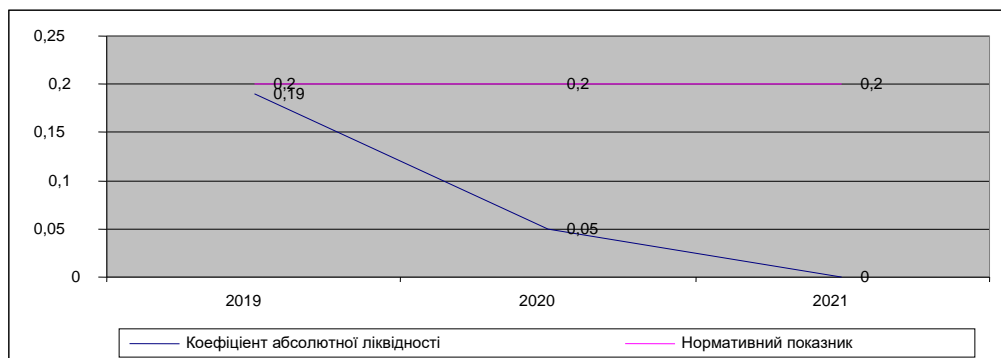

Рис. 2.3 Динаміка показників абсолютної ліквідності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором

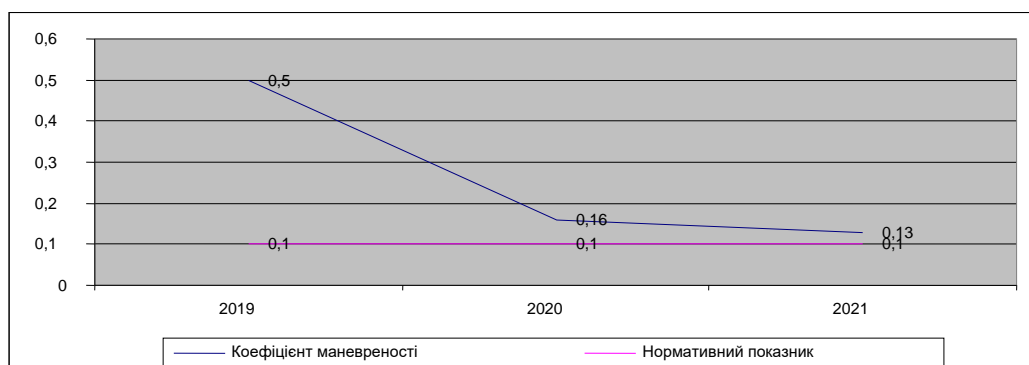

Рис. 2.4 Динаміка показників маневреності власного капіталу ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

Джерело: побудовано автором

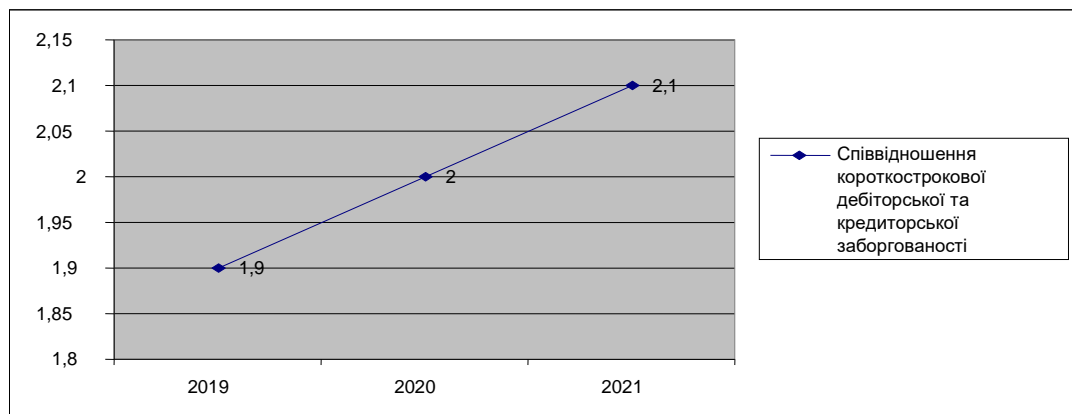

Рис. 2.5 Динаміка показників співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором

Для оцінки показників платоспроможності досліджуваного підприємства доцільно провести розрахунок показників: автономії, фінансової стабільності, фінансового левериджу, забезпечення оборотних активів власними коштами (табл. 2.5).

Дані вищенаведеної таблиці свідчать, що існує недостатня динаміка збільшення коефіцієнту автономії (фінансової незалежності), яка пояснюється суттєвим зростом залучених коштів.

Таблиця 2.5

Основні показники платоспроможності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

№ з/п	Показники	2019	2020	2021
1	Коефіцієнт автономії	0,72	0,87	0,78
2	Коефіцієнт фінансової стабільності	1,17	2,5	1,69
3	Коефіцієнт фінансового левериджу	0,01	0,008	0,05
4	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,03	0,49	0,32

Джерело: побудовано автором

Всі зобов'язання підприємства можуть бути покриті власними активами, так як значення показника автономії знаходиться в межах норми. Збільшення коефіцієнта автономії на кінець 2020 р. свідчить про більшу фінансову незалежність, підвищення гарантії погашення своїх зобов'язань.

За розрахунками коефіцієнту фінансової стабільності, значення показника знаходиться в межах норми, можна зробити висновок, що підприємство має стійкий фінансовий стан і відносно незалежне від зовнішніх фінансових джерел.

За коефіцієнтом фінансового левериджу досліджуваного підприємства спостерігаються позитивні тенденції за рахунок збільшення власних коштів.

Коефіцієнт забезпеченості власними коштами у 2019 р. нижче за норму, тобто власних джерел не вистачало для покриття оборотних активів. Але у 2020 р. даний показник зріс до 0,49, отже, наявні оборотні активи підприємства покриваються власними джерелами.

За результатами аналізу динаміки показників платоспроможності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» (Додаток Д):

- динаміка збільшення коефіцієнту автономії відбувається з 2019 на 2020 рік - на 0,15 відсоткові пункта, у 2021 році відбувається зменшення на 0,09 відсоткові пункта;
- спостерігається позитивна тенденція росту з 2019 на 2020 рік коефіцієнту фінансової стабільності на 1,33 відсоткові пункти, але станом на 2021 рік показник знизився на 0,81 відсоткові пункта;
- коливання коефіцієнту фінансового левериджу станом на 2020 рік відбувається в напрямку зменшення – на 0,002 відсоткові пункта, але показник збільшився на 0,042 відсоткові пункта у 2021 році;
- позитивна тенденція збільшення показника забезпеченості власними коштами на 0,46 відсоткові пункта відбувається з 2019 на 2020 рік, але у 2021 році відбувається його зменшення на 0,17 відсоткові пункта.

Для спостереження динаміки аналізованих показників доцільно побудувати графічне відображення їх змін (2019-2021 роки). На графічному

відображенні динаміки показників платоспроможності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» можна побачити (рис. 2.6-2.9):

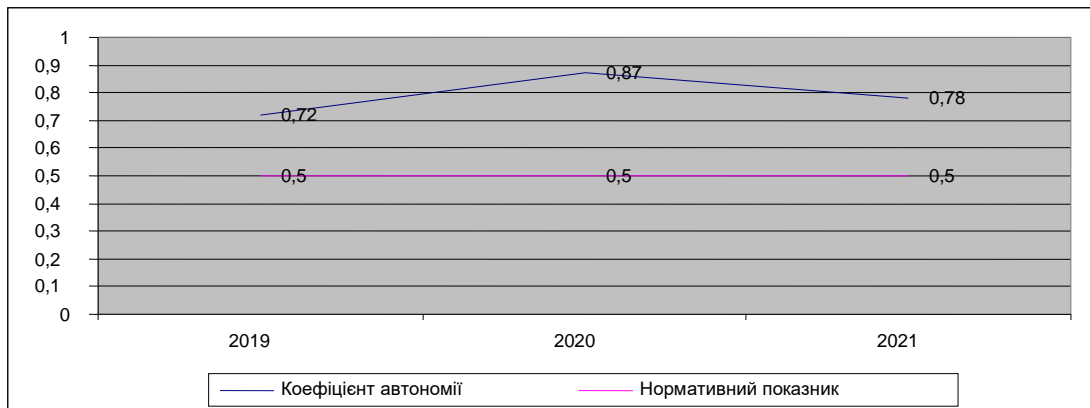

Рис. 2.6. Динаміка показників автономії (фінансової незалежності) ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» протягом 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором

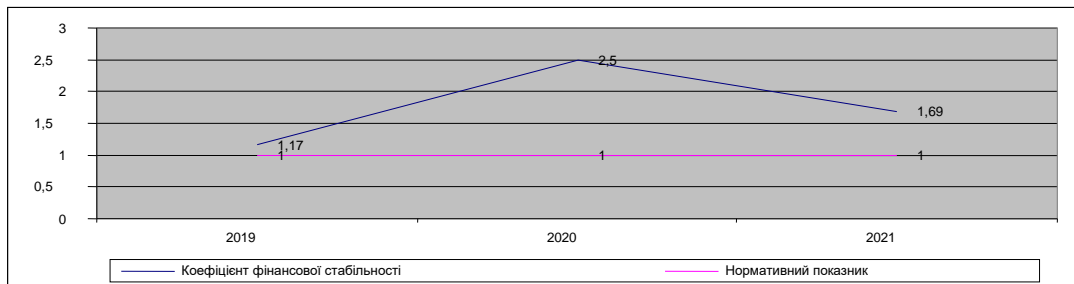

Рис. 2.7. Динаміка показників фінансової стабільності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором

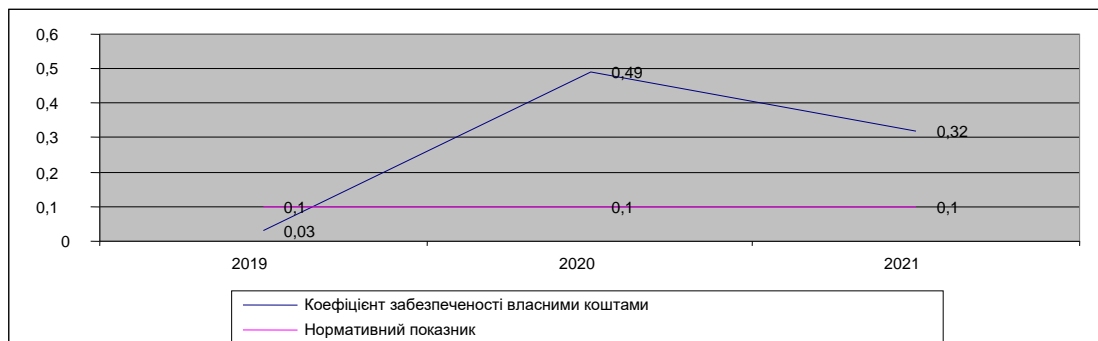

Рис. 2.8 Динаміка показників забезпеченості власними коштами ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором

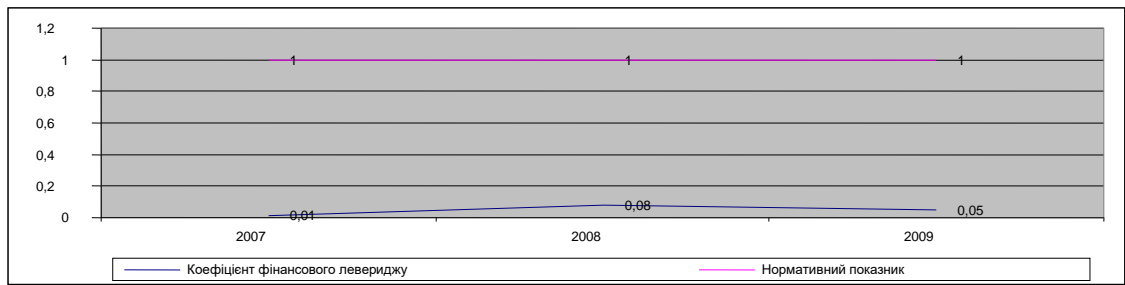

Рис. 2.9. Динаміка показників фінансового левериджу ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором

Спостереження динаміки показників автономії, забезпечення оборотних активів власними коштами та фінансового левериджу показало:

- позитивну тенденцію збільшення коефіцієнтів: автономії, забезпечення оборотних активів власними коштами, фінансової стабільності станом на 2020 рік та їх значне зниження у 2021 році, що є негативною тенденцією у діяльності досліджуваного підприємства;
- тенденцію зменшення у 2020 році показника фінансового левериджу та його збільшення станом на 2021 рік.

Проведений аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» свідчить, що динаміка вищезазначених показників станом на 2021 рік змінюється в напрямку їх погіршення, що насамперед є результатом впливу світової фінансової кризи.

2.3. Оцінка відносних показників фінансової стійкості ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод»

Фінансова стійкість характеризує рівень ризику діяльності компанії і її залежності від позикового капіталу.

За результатами розрахунків фінансової стійкості можна зробити висновки:

- про інтенсивність використання позикових засобів;
- про ступінь залежності від короткострокових зобов'язань;
- про рівень довгострокової стійкості компанії без позикових засобів.

Аналіз фінансової стійкості підприємства здійснюється за даними балансу підприємства, характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності.

В таблиці 2.6 представлені абсолютні показники фінансової стійкості.

Таблиця 2.6

Абсолютні показники фінансової стійкості ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

Показник	2019	2020	2021
1. Постійні пасиви	1600235,6	1811613,6	1868470,1
2. Активи,що важко реалізуються	1509211,5	1504031,8	1564452,1
3. Власні оборотні кошти	91024,1	307581,8	304018,0
4. Довгострокові зобов'язання	6017,2	4511,9	40433,9
5. Наявність власних і довгострокових джерел фінансування запасів	97041,3	312093,7	344451,9
6. Короткострокові кредити	470,0	600,0	1800,0
7. Загальний сума основних джерел фінансування запасів	97511,3	312693,7	346251,9
8. Запаси	21520,0	24486,0	57904,1
9. Надлишок (нестача) власних оборотних коштів	69504,1	283095,8	246113,9
10. Надлишок (нестача) власних оборотних коштів та довгострокових зобов'язань	75521,3	287607,7	286547,8
11. Надлишок (нестача) основних джерел фінансування запасів	75991,3	288207,7	288347,8

Джерело: розраховано автором

За результатами аналізу даних таблиці 2.6 досліджуване підприємство має надлишок власних оборотних коштів, надлишок власних оборотних коштів та довгострокових зобов'язань, надлишкою основних джерел фінансування запасів, що свідчить про абсолютну фінансову стійкість ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» у період 2019-2021 років, так як підприємство своєчасно виконує всі розрахунки, водночас у нього залишаються грошові кошти для закупівлі сировини, матеріалів, напівфабрикатів тощо, тобто забезпечення наступного виробничого процесу матеріальними ресурсами.

«Гребінківський машинобудівний завод» у період 2019-2021 років, так як підприємство своєчасно виконує всі розрахунки, водночас у нього залишаються грошові кошти для закупівлі сировини, матеріалів, напівфабрикатів тощо, тобто забезпечення наступного виробничого процесу матеріальними ресурсами.

Використовуючи методику розрахунку показників фінансової стійкості, та на основі даних балансу підприємства дамо оцінку фінансової стійкості підприємства ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» (табл. 2.7).

Відповідно за даними таблиці 2.7, перші п'ять показників характеризують фінансовий стан підприємства з позиції структури капіталу. Чим вище рівень першого показника та нижче другого, тим стійкішим є фінансове положення підприємства. У нашому випадку станом на 2019 рік ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» фінансувалося за рахунок власного капіталу на 65 % та на 35 % за рахунок позиченого.

За період з 2019 року до 2021 року відбувається збільшення (зменшення) в динаміці коефіцієнтів автономії та коефіцієнтів концентрації залученого капіталу. Це є позитивною тенденцією, тому, що свідчить про збільшення (зменшення) підприємством фінансування своєї діяльності за рахунок власного капіталу до 80 % і за рахунок залученого до 12%.

Таблиця 2.7

Відносні показники фінансової стійкості підприємства ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод»

№ з/п	Показник	2019	2020	2021	Відхилення	
					2020-2019	2021-2020
1	Коефіцієнт автономії	0,72	0,87	0,78	+0,15	-0,09
2	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,27	0,12	0,21	-0,15	+0,19
3	Коефіцієнт фінансової залежності	1,59	1,47	1,79	-0,12	+0,32
4	Коефіцієнт фінансування	0,72	0,87	0,78	+0,15	-0,09
5	Коефіцієнт заборгованості	0,21	0,11	0,15	-0,1	+0,04
6	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,03	0,02	0,02	-0,01	0,00
7	Коефіцієнт забезпеченості запасів	1,40	1,36	0,14	-0,04	-1,22
8	Коефіцієнт забезпеченості оборотних засобів	0,55	0,47	0,08	-0,08	-0,39
9	Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	0,27	0,49	0,32	+0,46	-0,17
10	Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,22	0,25	0,38	+0,03	+0,13
11	Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0,23	0,20	0,17	-0,03	-0,03

Джерело: розраховано автором

Відповідно при зростанні частки власного капіталу зменшується коефіцієнт фінансової залежності та збільшується коефіцієнт фінансування. Тобто у 2019 році на кожну гривню власних коштів підприємства приходилося 0,83 грн. позичених та на кожну гривню позичених коштів припадає 0,23 грн. власних. Зменшення в динаміці коефіцієнта фінансової залежності та коефіцієнта заборгованості означає зменшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства, а зростання коефіцієнта фінансування - зростання власних коштів та навпаки. Але вже на кінець 2021

року спостерігається зменшення першого показника на 0,1 та відповідне збільшення другого. За рахунок цього відбувається зміна і у наступних трьох показниках. Це свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх кредиторів, а саме про зниження фінансової стійкості.

Станом на 2019 рік поточні зобов'язання у загальній сумі зобов'язань складають 37 %, а на кінець 2021 року вони знизились до 17%.

У 2019 році 33 % власних коштів було вкладено в оборотний капітал, за рахунок цього були сформовані на 100 % матеріальні запаси та на 7 % обігові засоби. В результаті діяльності підприємства за 2019 рік відмічався зріст коефіцієнтів забезпеченості, що свідчить про підвищення ефективності роботи організації. Але на кінець 2020 року динаміка цих коефіцієнтів змінилася на протилежну, тобто у сторону зменшення. На кінець 2021 року маємо значення цих коефіцієнтів нижче нормативно прийнятого, а саме, тільки 8 % власних коштів вкладено в оборотний капітал. За рахунок цього були сформовані на 14 % матеріальні запаси та на 8 % обігові засоби. Тобто у підприємства не вистачає власних коштів для фінансування своєї діяльності.

Але на кінець 2020 року динаміка цих коефіцієнтів змінилася на протилежну, тобто у сторону зменшення. На кінець 2021 року маємо значення цих коефіцієнтів нижче нормативно прийнятого, а саме, тільки 8 % власних коштів вкладено в оборотний капітал. За рахунок цього були сформовані на 14 % матеріальні запаси та на 8 % обігові засоби. Тобто у підприємства не вистачає власних коштів для фінансування своєї діяльності

На графічному відображенні динаміки показників фінансової стійкості ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» можна побачити (рис. 2.10):

Але на кінець 2020 року динаміка цих коефіцієнтів змінилася на протилежну, тобто у сторону зменшення. На кінець 2021 року маємо значення цих коефіцієнтів нижче нормативно прийнятого, а саме, тільки 8 % власних коштів вкладено в оборотний капітал.

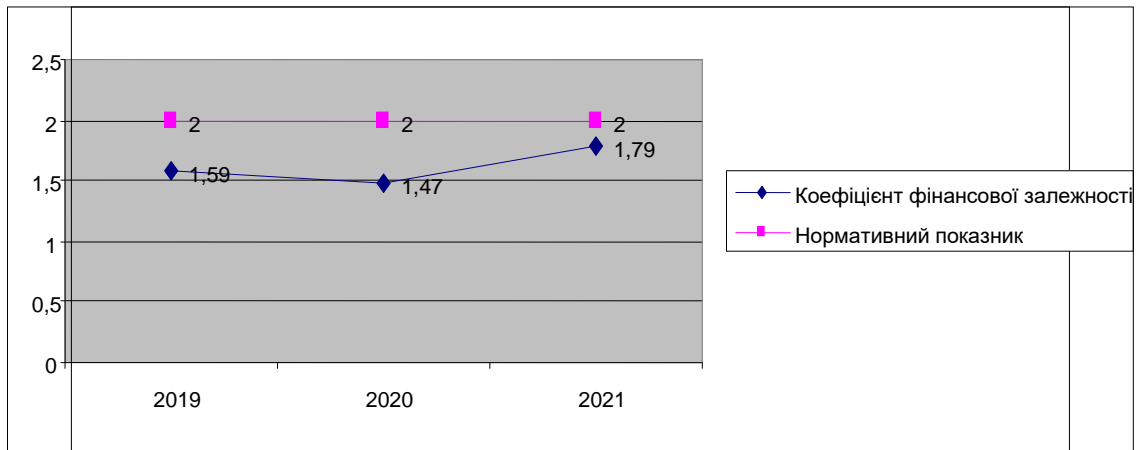

Рис. 2.10. Динаміка показників фінансової залежності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором

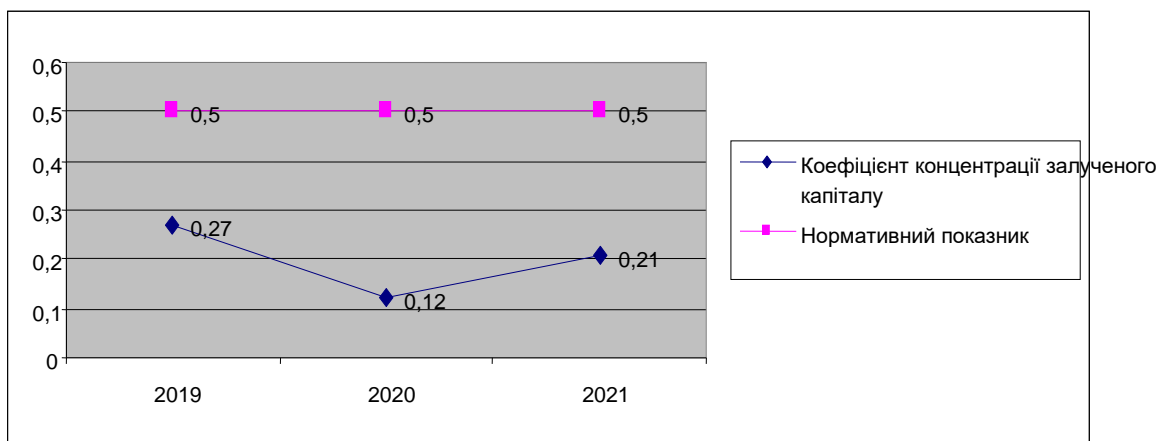

Рис. 2.11. Динаміка показників концентрації залученого капіталу ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021рр.

Джерело: складено автором

За рахунок цього були сформовані на 14 % матеріальні запаси та на 8 % обігові засоби. Тобто у підприємства не вистачає власних коштів для фінансування своєї діяльності.

На графічному відображенні динаміки показників фінансової стійкості ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» можна побачити (рис. 2.11):

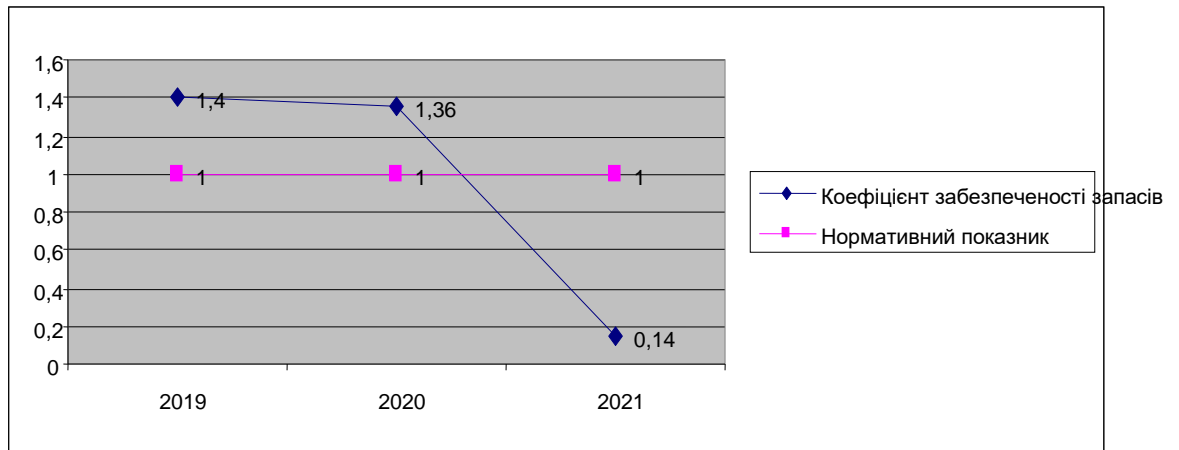

Рис. 2.12. Динаміка показників коефіцієнт забезпеченості запасів ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021рр.

Джерело: складено автором

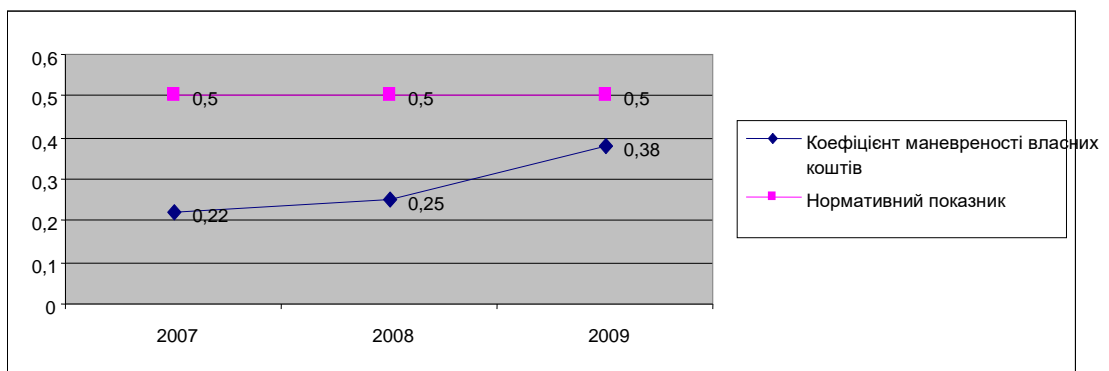

Рис. 2.13 Динаміка показників маневреності власних коштів ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2007-2009 рр.

Джерело: складено автором

На графічному відображенні можна побачити тенденцію зниження коефіцієнтів фінансової залежності, концентрації залученого капіталу, маневреності власних коштів, але інша ситуація спостерігається у 2021 році.

В цілому фінансовий стан підприємства потребує оздоровлення, так як рівень забезпеченості підприємства власними коштами за результатами проведеного аналізу є дуже низьким та підприємство залучає велику кількість позикових коштів для здійснення своєї діяльності.

2.4. Вплив структури капіталу на фінансову стійкість підприємства

Оцінка ділової активності дозволяє проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, що характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства. Оцінка здійснюється за допомогою коефіцієнтів оборотності.

Коефіцієнти оборотності – система показників фінансової активності підприємства, яка характеризує наскільки швидко сформований капітал обертається в процесі його господарської діяльності.

Для оцінки ділової активності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» проведемо розрахунки показників ділової активності за 2019-2021 роки, використавши для цього дані річних фінансових звітів (табл. 2.8).

Коефіцієнт обігу активів за три звітних періоду збільшився з 1,27 до 2,15. Тривалість одного обороту цих активів на початок 2019 року була 287 діб. За 2020 рік тривалість обороту зменшилась на 36 діб, а за 2021 рік на 82 доби. На кінець 2021 року стала дорівнювати 170 діб.

В цілому фінансовий стан підприємства потребує оздоровлення, так як рівень забезпеченості підприємства власними коштами за результатами проведеного аналізу є дуже низьким та підприємство залучає велику кількість позикових коштів для здійснення своєї діяльності.

Тривалість обороту загального капіталу залежить від його органічної будови – співвідношення основного та оборотного капіталу. Чим більша частка основного капіталу в загальній величині, тим повільніше він обертається, та навпаки, за умов збільшення питомої ваги оборотних активів прискорюється загальне обертання капіталу. Тобто за звітний період 2006 року повний цикл виробництва та обігу підприємства дорівнював 1,27 раз або 287 діб на один цикл.

За рахунок збільшення цих коефіцієнтів повний цикл виробництва та обігу став 2,15 раз або 170 діб на один цикл. Економічний ефект в результаті

прискорення обертання виражається у відносному вивільненні коштів з обороту, а також у збільшенні суми прибутку.

Таблиця 2.8

Показники оборотності активів та фінансових ресурсів ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021.

Назва показника	2019 рік	2020 рік	2021 рік
1. Коефіцієнт оборотності активів	1,27	1,45	2,15
2. Період оборотності активів	287,40	251,72	169,77
3. Коефіцієнт оборотності запасів (обороті)	5,17	6,22	7,55
4. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,53	1,87	1,95
5. Середній період обороту дебіторської заборгованості	70,60	58,68	48,34
6. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	12,54	14,26	15,18
7. Період оборотності кредиторської заборгованості	29,11	25,60	109,6
8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,52	0,58	0,44
9. Фондовіддача	1,38	1,36	1,41

Джерело: складено автором

Однак, слід мати на увазі, що показник обіговості активів буде тим вище, чим швидше будуть зношені основні засоби підприємства. Аналіз ефективності використання капіталу підприємства показав, що середній термін обігу кредиторської заборгованості на кінець 2019 року склав 29 днів. За наступний період спостерігається зменшення цього показника на 4 дні, а за 2021 рік збільшення на 10 днів. Тобто на кінець 2021 року середній термін обігу кредиторської заборгованості став дорівнювати 15 днів і це означає, що підприємство за 15 днів оплачує виставлені йому рахунки. Ці зміни привели до збільшення в динаміці коефіцієнта обігу кредиторської заборгованості з 12,54 до 24,05. На кінець 2021 року підприємство зробило 24,05 обороти, щоб сплатити кредиторські рахунки по господарським

операціям. Тобто зростання у динаміці коефіцієнта обігу кредиторської заборгованості свідчить про підвищення швидкості сплати заборгованості.

Коефіцієнт обігу дебіторської заборгованості за 2019-2021 звітних періоду збільшився з 5,17 до 7,55. Період погашення цих активів на початок 2019 року був 71 день. За 2019 рік тривалість обороту зменшилась на 13 діб, а за 2021 рік на 10 діб. На кінець 2021 року стала дорівнювати 48 діб. Тобто на кінець 2021 року підприємству потрібно зробити 7,55 оборотів (тривалість одного обороту 48 діб), щоб сплатити в повному обсязі свої зобов'язання. Зростання у динаміці коефіцієнту обігу поточних зобов'язання є позитивним моментом, бо свідчить про покращення стану розрахунків з кредиторами.

Випереджальне зменшення залишків оборотних активів проти зменшення чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) характеризує відносне зниження фондівдачі та збільшення фондомісткості. На кінець 2008 року фондівдача зменшилась на 0,02, а фондомісткість збільшилась на відповідну величину. Низький рівень фондівдачі свідчить або про недостатній рівень реалізації або про високий рівень вкладень в основні засоби. Але на кінець 2021 року спостерігається збільшення (зменшення) цих показників на 0,05. За рахунок збільшення фондівдачі відбувається зменшення витрат реалізованої продукції.

На графічному відображенні динаміки деяких показників ділової активності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» можна побачити (рис. 2.14-2.18): - тенденцію збільшення коефіцієнтів оборотності активів, оборотності кредиторської заборгованості, оборотності запасів, концентрації залученого капіталу.

На кінець 2008 року фондівдача зменшилась на 0,02, а фондомісткість збільшилась на відповідну величину. Низький рівень фондівдачі свідчить або про недостатній рівень реалізації або про високий рівень вкладень в основні засоби. Але на кінець 2021 року спостерігається збільшення (зменшення) цих показників на 0,05. За рахунок збільшення фондівдачі відбувається зменшення витрат реалізованої продукції.

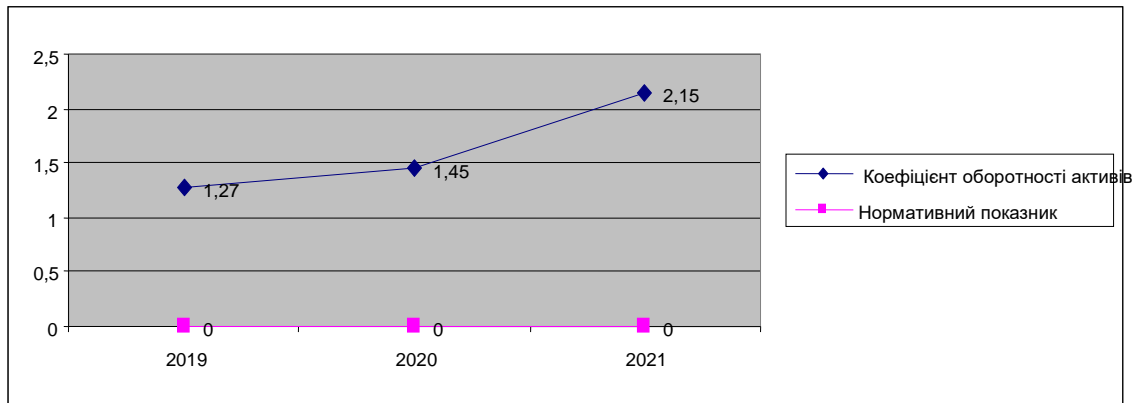

Рис. 2.14. Динаміка показників оборотності активів ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором

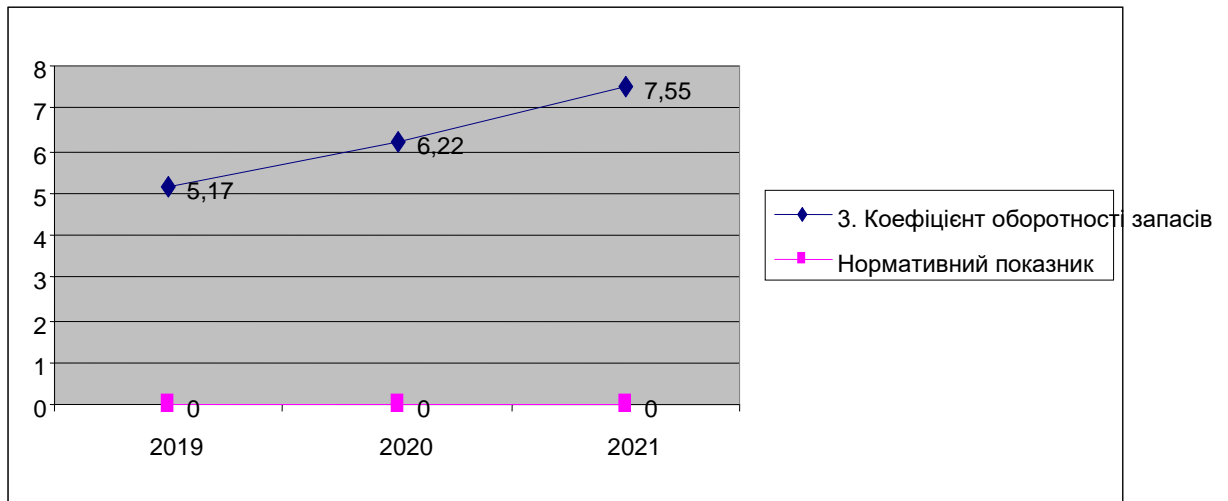

Рис. 2.15. Динаміка показників оборотності запасів ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором

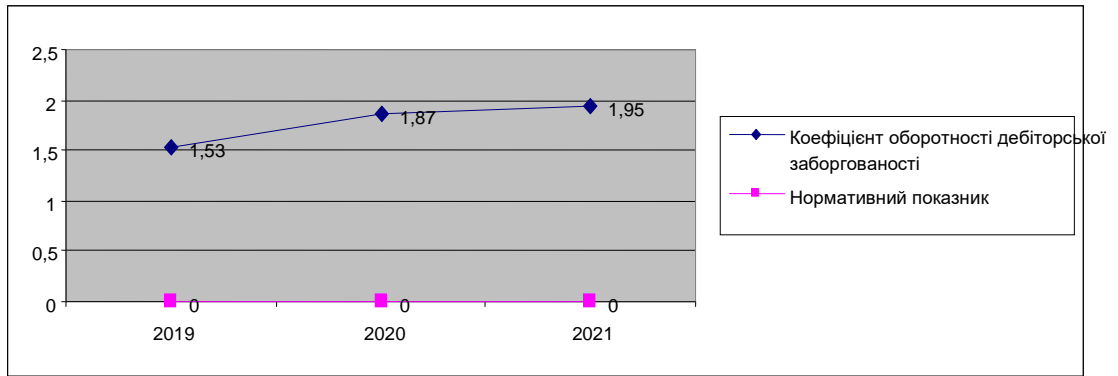

Рис. 2.16. Динаміка показників оборотності дебіторської заборгованості ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором

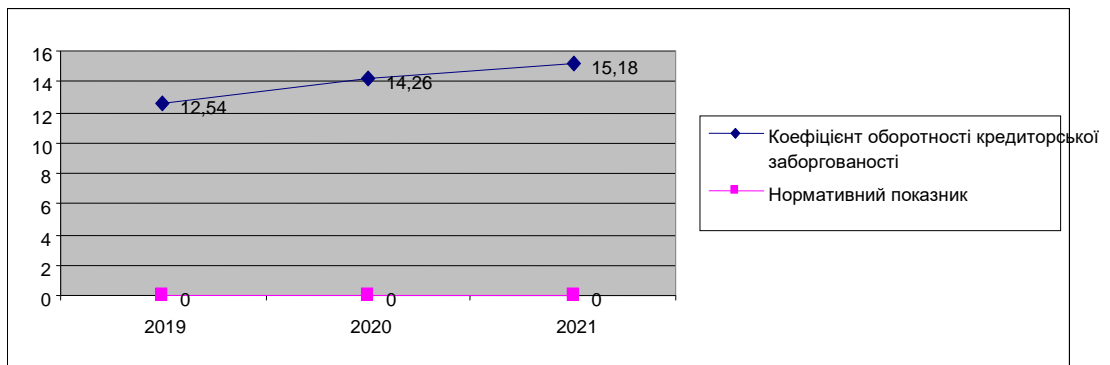

Рис. 2.17. Динаміка показників оборотності кредиторської заборгованості ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

Джерело: складено автором

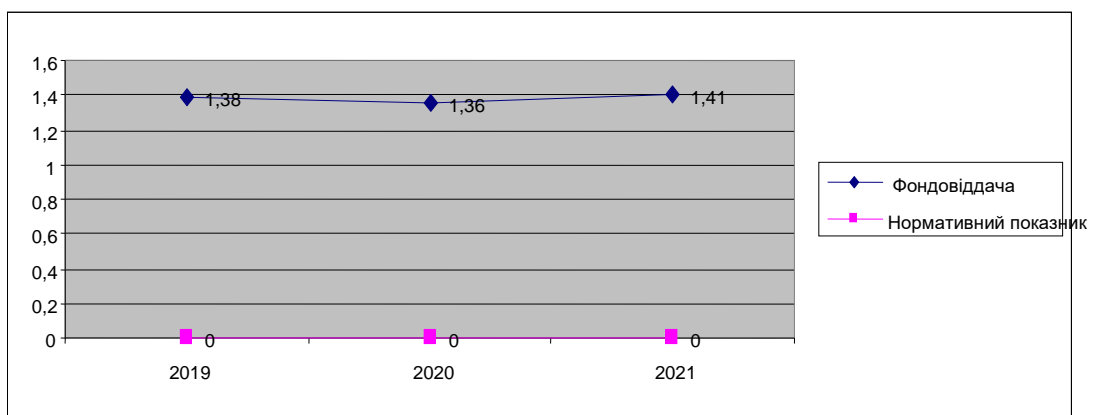

Рис. 2.18. Динаміка показників фондівддачі ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

Джерело складено автором

Аналіз ділової активності свідчить, що на підприємстві відбуваються протягом аналізованого періоду позитивні тенденції. Збільшується коефіцієнт оборотності активів за рахунок збільшення оборотності запасів та дебіторської заборгованості. Все це призвело до зменшення тривалості оборотних коштів і до збільшення прибутку підприємства.

2.5. Напрями підвищення фінансової стійкості підприємства

Ділова активність і надійність підприємства є характеристикою його фінансової стійкості, яка визначає потенціал підприємства, його конкурентоспроможність, тобто здатність прибутково працювати.

Взаємозв'язок між окремими видами стійкості роз'яснюється такими функціями фінансової стійкості, як відтворювальна, фінансова, ринкова, соціальна, екологічна, тощо. Важливе значення має ефективність здійснення управління виробничо-збутовою діяльністю підприємства, рівень його технічної оснащеності, ресурсне забезпечення, організація праці і виробництва, можливості інвестування.

На нашу думку, прогнозовані моделі розрахунку величини окремих показників можуть стати важливим інструментом для оперативного управління фінансовою стійкістю підприємств. Для прогнозів дуже важливо визначити конкретне значення досліджуваних параметрів з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків, що можливо на підставі використання математичної статистики й економіко-математичного моделювання, яке забезпечує кількісну оцінку економічних явищ, визначення результатів взаємодії у динаміці.

На наш погляд, прогнозуванню з використанням множинної регресії [44, С. 137] варто віддати перевагу, оскільки, за таким видом моделі можна врахувати зміни умов прогнозування на перспективу, спрогнозувати з достатньою точністю динаміку всіх показників функціональних складових

фінансової стійкості для кожного підприємства окремо, виходячи з його потенційних можливостей та наявних ресурсів.

Тому у подальшому є необхідним виконання послідовних дій з метою розробки такої конфігурації моделей, за якої підприємство зможе прогнозувати ступінь впливу того або іншого фактора на фінансову стійкість підприємства і приймати відповідні управлінські рішення.

Відповідно до вимог цього методу необхідно виконати такі кроки:

- 1). побудувати економетричну модель підприємства та відповідно оцінити параметри цієї моделі за МНК (метод найменших квадратів однокроковий (звичайний) для знаходження відповідних рівнянь регресії);
- 2). перевірити згідно з критерієм Фішера одержані моделі на адекватність статистичним даним;
- 3). обчислити коефіцієнти еластичності та проаналізувати динаміку впливу факторів (x) на результуючу (y);
- 4). перевірити оцінені параметри (a_i) на значущість та побудувати їхні інтервали довіри;
- 5). виявити (якщо воно існує) явище мультиколінеарності за алгоритмом Феррара-Глобера;
- 6). побудувати інтервальний прогноз для y_{pi} ;
- 7). виконати аналіз застосування побудованої моделі регресії на практиці для прогнозування та обґрунтування управлінських рішень.

Щодо функціонального виду моделі, то на практиці найчастіше віддають перевагу лінійній моделі завдяки її простоті та логічності економічної інтерпретації її параметрів.

Лінійне рівняння регресії записується так:

$$Y = a_0 + \sum_{i=0}^m a_i x_i , \quad (2.1)$$

де, a_0 - вільний член рівняння, що зазвичай не має економічного змісту, лише окреслює область існування моделі; a_i - коефіцієнт регресії; показує як у середньому змінюється y зі зміною x_i , на одиницю її шкали вимірювання

при незмінності інших, включених факторів та за інших однакових умов.

У моделі основне навантаження покладається на коефіцієнт регресії a_i , він розглядається як своєрідна міра "очищеного" впливу x_i на y і тому називається ефектом впливу. Очевидно, щоб визначити ефект впливу i -ї складової, необхідно

Для розрахунку лінійної залежності стійкості підприємства від розглядуваних факторів (ФСП, ВСП, КСП, МСП, ІСП, УСП) представимо цю залежність за допомогою економетричної моделі вигляду [22, С. 543]:

$$Y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + a_4x_4 + a_5x_5 + a_6x_6 + \varepsilon, \quad (2.2)$$

де, a_0, a_1, \dots, a_6 – невідомі параметри моделі, які потрібно оцінити;

ε – неспостережувана випадкова величина (акумулює всі невраховані фактори, що можуть додатково вплинути на y).

Після оцінювання параметрів моделі за МНК, рівняння набуває виду:

$$Y = \hat{a}_0 + \hat{a}_1x_1 + \hat{a}_2x_2 + \hat{a}_3x_3 + \hat{a}_4x_4 + \hat{a}_5x_5 + \hat{a}_6x_6, \quad (3.3)$$

Отже, застосовуючи метод множинної регресії для розрахунку залежності фінансової стійкості підприємств (y) від кожної структурної складової – індикатора ($x_1 \dots x_6$), ми використовуємо дані ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод», що досліджуються, за період 2019 - 2021 рр. виходячи з розрахунку піврічної та річної звітності (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Дані для розрахунку множинної регресії ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод»

ФСП	ВСП	КСП	МСП	ІСП	УСП	ФСП
0,655	8,674	1,040	0,367	0,037	0,755	2,040
0,651	9,230	1,038	0,475	0,056	0,714	2,123
0,988	8,016	0,953	0,451	0,264	1,017	2,133
1,216	7,035	0,779	0,421	0,678	2,758	2,149
0,694	7,599	0,729	0,501	0,209	2,091	2,003
0,557	8,792	0,671	0,457	-0,459	1,069	1,917
0,599	9,088	0,575	0,582	0,129	2,884	2,302
0,690	10,608	0,417	0,718	0,274	3,142	2,622

Джерело: складено автором

де X_1 - ФСП; X_2 - ВСП; X_3 - КСП; X_4 - МСП; X_5 - ІСП; X_6 - УСП; Y - ФСП.

Отже, виходячи з розрахунку множинної регресії для підприємства, що досліджується, отримані такі рівняння регресії (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Рівняння регресії досліджуваного підприємства

<i>Підприємство</i>	<i>Рівняння регресії</i>
ТОВ «Антекс»	$Y = 0,90 - 0,106X_1 + 0,077X_2 + 0,788X_3 + 2,195X_4 + 0,835X_5 + 0,057X_6$

Джерело: складено автором

Відповідно до рівняння регресії можна стверджувати таке: на ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» якщо ФСП збільшиться на 1 умовну одиницю при тому, що всі інші індикатори залишаться незмінними, ФСП зменшиться на 0,106 у.о.; МСП збільшиться на 2,195 у.о.; ВСП збільшиться на 0,106 у.о.; КСП збільшиться на 0,077 у.о.; ІСП збільшиться на 0,835 у.о.; УСП збільшиться на 0,057.

Наступним кроком дослідження моделі є розрахунок коефіцієнта еластичності [44, С. 137], який характеризує відносний ефект впливу факторів (ФСП, ВСП, КСП, МСП, ІСП, УСП) на результат (СП). Іншими словами він показує, на скільки відсотків зміниться показник (СП), якщо фактори зміняться на 1%, і обчислюється за формулою [62, С. 547]:

$$E = \frac{dY}{dX_i} \cdot \frac{\bar{X}_i}{\bar{Y}} \quad (2.4),$$

де d - часткова похідна.

Необхідно зазначити, що оскільки фактори x у рамках моделі мають, зазвичай, різні одиниці вимірювання, то для порівняння ефектів їхнього впливу використовують саме цей коефіцієнт.

Так використовуючи формулу (2.4) із врахуванням формули (2.2; 2.3),

можна обчислити коефіцієнт еластичності для кожного підприємства (табл. 3.3) відповідно до поданих нижче рівнянь:

$$E_1 = a_1 \cdot \frac{\bar{X}_1}{\bar{Y}}, \quad E_2 = a_2 \cdot \frac{\bar{X}_2}{\bar{Y}}, \quad E_3 = a_3 \cdot \frac{\bar{X}_3}{\bar{Y}}, \quad E_4 = a_4 \cdot \frac{\bar{X}_4}{\bar{Y}},$$

$$E_5 = a_5 \cdot \frac{\bar{X}_5}{\bar{Y}}, \quad E_6 = a_6 \cdot \frac{\bar{X}_6}{\bar{Y}}, \quad (2.5)$$

Таблиця 2.11

Результати коефіцієнта еластичності досліджуваного підприємства

Підприємство	Індикатори					
	ФСП	ВСП	КСП	МСП	ІСП	УСП
	X1	X2	X3	X4	X5	X6
ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод»	-0,13	0,23	0,15	0,38	0,04	0,08

Джерело: складено автором

Дані табл. 2.11 показують, що при всіх однакових умовах, якщо на ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» при збільшенні ФСП на 1% СП зменшиться у середньому на 13%, але відомо, що збільшення фінансової стійкості сприяє зростанню економічної стійкості підприємства. Така невідповідність, пов'язана саме з тим, що на ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» розраховані показники фінансової складової постійно коливаються у своєму значенні, про що свідчить їхній розрахунок у другому розділі. Ми припускаємо, що на результуючу величину вплинула не загальна тенденція, а внутрішній дисбаланс, який простежується на підприємстві протягом усього аналізованого періоду. Тому для поліпшення показників фінансової складової необхідно розробити такий методичний підхід до моніторингу фінансової стійкості підприємства, який би уможливив би посилення власних позицій та забезпечив би його постійне зростання. Так, можна сказати, що найдинамічніше впливають на стійкість підприємства саме виробнича складова (середнє значення 0,41%) та фінансова складова (середнє значення 0,23%). Вплив інших факторів у середньому складає: КСП

- 0,08%; МСП - 0,11; ІСП - 0,02; УСП - 0,027%

Отже, загальна еластичність ФСП під впливом усіх її функціональних складових, становитиме [61, С. 45]:

$$E = \sum_{i=1}^m E_i, \quad (3.6)$$

Використовуючи формулу (3.6), обчислюємо загальну еластичність для досліджуваного підприємства. Для ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» загальна еластичність становила 75%.

Для аналізу ступеня лінійної залежності індикаторів ФСП, ВСП, КСП, МСП, ІСП, УСП та ФСП проаналізуємо значення коефіцієнта детермінації R-квадрат (це вибірковий коефіцієнт множинної детермінації – відношення суми квадратів центрованих теоретичних значень показника до суми квадратів центрованих вибіркових значень показника:

$$R^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}, \quad (3.7)$$

Як бачимо, варіація СП на досліджуваному підприємстві становила 99%, що пояснюється варіацією його функціональних складових.

На основі одержаних результатів робимо також висновок про те, що всі виведені рівняння регресії адекватні статистичним даним, а також є впливовими всі параметри моделей, при однаковій довірі 95% ($\alpha = 0,05$). Інакше кажучи, відомо, що якщо F_T (розраховане) $>$ $F_{p,k1,k2}$ (табличне), то з надійністю P можна вважати, що коефіцієнт детермінації статистично значимий і включені у регресію індикатори вичерпно пояснюють стохастичну залежність показника [24, С. 100].

Результати вибіркового обстеження завжди певною мірою неточні на помилку вибірки. Помилка вибірки показує, наскільки оцінка факторів (x_i), отримана на підставі даних вибіркового обстеження, може відрізнятись від значення показника, яке було б отримане при суспільному обстеженні за ідентичною програмою. Під час аналізу помилки вибірки розраховують,

зазвичай, стандартну помилку та граничну помилку вибірки. Величина помилки вибірки є однією з основних складових загальної якості статистичного оцінювання індикаторів [45, С. 74]. Стандартна таблиця регресійного аналізу містить у собі характеристику середньоквадратичної помилки дисперсії збурювань (S – стандартна помилка) [61, С. 39], яка на досліджуваних підприємствах, мала такі значення (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Значення стандартної помилки підприємств, що досліджуються

Підприємство	ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод»
Стандартна помилка	0,01066

Джерело: складено автором

З практики оцінювання регресійних рівнянь через стандартну помилку відомо, що чим вона менша, тим краще підібрана функція регресії відповідає досліджуваним даним. Тому, з наших розрахунків, видно, що стандартна помилка є досить незначною, що говорить про досить вдало підібрані індикатори і визначенні фінансової стійкості підприємств. У ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» значення складає 0,01066.

Стандартна таблиця регресійного аналізу у формі Excel містить довірчі інтервали параметрів моделі при рівнів $\alpha = 0,05$, що узагальнені у табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Довірчі інтервали параметрів регресії

Індикатор	Інтервал
X_1 (ФСП)	$-0,176 < a_1 < -0,03$
X_2 (ВСП)	$0,005 < a_2 < 0,148$
X_3 (КСП)	$0,559 < a_3 < 1,018$
X_4 (МСП)	$1,466 < a_4 < 2,924$
X_5 (ІСП)	$0,680 < a_5 < 0,991$
X_6 (УСП)	$0,241 < a_6 < 0,253$

Джерело: складено автором

Отже, виходячи з табличних даних, ми можемо зробити висновок про можливі значення істинних параметрів моделей.

Незважаючи на те, що перевірені за критерієм Фішера моделі регресії є адекватними, необхідно додатково їх перевірити на явище мультиколінеарності. Це явище є небажане бо, по-перше, при цьому знижується точність оцінювання параметрів моделей, по-друге, оцінки параметрів моделей стають чутливими до вибірки. Тому з огляду на можливі наслідки мультиколінеарності при побудові економетричної моделі ми повинні встановити існує вона чи відсутня. Це є наступним кроком перевірки регресійних моделей на адекватність.

При побудові структури регресії, з одного боку, потрібно включати у регресію всі фактори, які мають значний суттєвий статистичний вплив на результуючу СП, а, з іншого боку - потрібно виконати умову лінійної незалежності між факторами. Отже, якщо існує лінійна залежність хоча б між двома факторами, то вважається, що між цими факторами існує мультиколінеарність. Основна частина багатьох методів щодо виявлення мультиколінеарності (якщо вона існує) полягає у дослідженні кореляційної матриці. Найповніше дослідження мультиколінеарності можна здійснити на основі алгоритму Феррара-Глобера [24, С. 119-120].

У цьому алгоритмі використовуються три види статистичних критеріїв, на основі яких перевіряється мультиколінеарність усіх пояснювальних факторів (критерій χ^2 - "хі"-квадрат), кожного фактора з усіма іншими (F - критерій) та кожної пари факторів (t - критерій) (табл. 2.14).

Відповідно до результатів перевірки регресійних моделей підприємств, що досліджуються на мультиколінеарність, необхідно зазначити, що після побудови рівняння регресії (табл. 2.15) за допомогою пакету «аналіз даних» приходимо до висновку, що на ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» мультиколінеарності не існує, усі його параметри значущі (P-значення), модель адекватна (F- значення) та якісна (R- квадрат = 0,97).

Таблиця 2.14

Інтерпретація наявності мультиколінеарності на підприємствах

Підприємство	Наявність мультиколінеарності	Значення параметрів	Інтерпретація значень
ТОВ «Антекс»	Відсутня	$X^2 = 17,62$; $X^2_{\text{табл.}} = 18,3$. Отже, виконується умова	Залежності між змінними (x) не існує. Отже, специфікація моделі є задовільною
ТОВ «ТЕКОН»	У масі змінних існує мультиколінеарність	$X^2=24,65$; $X^2_{\text{табл.}}=18,3$ - Отже, не виконується умова $x^2 \leq x^2_{\text{табл.}}$. Аналізуючи коефіцієнт кореляційної матриці, приходимо до висновку, що $r_{15} = 0,79$, значить змінні X_1 та X_5 значно корелюють одна з одною	Доцільно вилучити з моделі фінансову та інвестиційну складові. Після чого перевірити модель ще раз
ТОВ «БІГ»	У масі змінних існує мультиколінеарність	$X^2=41,38$; $X^2_{\text{табл.}} = 18,3$. Оскільки $x^2 \geq x^2_{\text{табл.}}$, то у масиві незалежних змінних існує мультиколінеарність у сукупності. Для з'ясування питання, між якими факторами існує мультиколінеарність, використовується F- або t-статистика. Так, відповідно $F_1 - 1607,27$; $F_2 - 1047,08$; $F_3 - 84,23$; $F_4 - 49,15$; $F_5 - 2,46$, $F_6 - 0,98$ з рівнем значущості ($\alpha = 0,05$) $F_{\text{табл.}} - 9,20$. Нагадаємо, що $F_i \leq F_{\text{табл.}}$.	$F_1 - F_4$ - відповідні змінні мультиколінеарні між собою, F_5 - не мультиколінеарна. Однак, відповідно до t-статистики, $t_{12} t_{23} t_{24} - X_2$ найбільше впливає на явище мультиколінеарності як у масиві змінних, так і між двома змінними попарно. Враховуючи це, погляд доцільно виключити з моделі X_2 , після чого перевірити модель ще раз
НПФ «Версія»	У масі змінних існує мультиколінеарність	$X^2 = 31,47$; $X^2_{\text{табл.}} = 18,3$. Отже, не виконується умова $x^2 \leq x^2_{\text{табл.}}$. Для з'ясування питання, між якими факторами існує мультиколінеарність використовується F- або t-статистика. Так, відповідно $F_1 - 15,43$; $F_2 - 0,63$; $F_3 - 37,25$; $F_4 - 32,37$; $F_5 - 56,02$, $F_6 - 3,87$ з рівнем значущості ($\alpha = 0,05$) $F_{\text{табл.}} - 9,20$. Нагадаємо, що $F_i \leq F_{\text{табл.}}$.	F_1, F_3, F_4, F_5 - відповідні змінні мультиколінеарні між собою, F_2 - не мультиколінеарна. Оскільки максимальному значенню F-критерію відповідає X_3 та X_5 , то у новій моделі вони вилучаються

Джерело: складено автором

Отже, обґрунтовуючи застосування побудованих моделей регресії у фактичному прогнозуванні, а, відповідно, і з метою прийняття управлінських рішень, зазначимо, що моделі регресії (табл. 3.2) є адекватними.

Тобто, загалом дійсна за допомогою побудованих моделей регресії прогнозувати фінансову стійкість досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.15

Рівняння регресії підприємства після перевірки на мультиколінеарність

<i>Підприємство</i>	<i>Регресійна модель</i>	<i>Примітка</i>
ТОВ "Антекс"	$Y = -0,522 + 1,187X_3 + 0,294X_4 + 0,84X_2 + 0,237X_6$	X ₁ - ФСП; X ₂ - ВСП; X ₃ - КСП; X ₄ - МСП; X ₅ - ІСП; X ₆ - УСП;

Джерело: складено автором

Однак, достовірність такого прогнозу буде дуже чутливою до вибірки залежно від явища мультиколінеарності. Чутливою також є точність оцінювання параметрів до змін статистичних даних (x_i). Тому були побудовані альтернативні рівняння регресії для всіх підприємств, що досліджуються у яких відсутнє явище мультиколінеарності (табл. 2.15). Ці моделі ефективніші для прогнозування і прийняття правильних управлінських рішень. Оскільки точність оцінювання параметрів є високою, а всі параметри значущими, ними можна користуватись навіть якщо досліджуваний період збільшений. Всіх цих переваг попередні моделі не мають. Крім того, одержані нами графіки залишків [61, с. 39], показують, що розсіяння даних є випадковим і кореляція між сусідніми значеннями x_i , відсутня.

Зауважимо, що індивідуальні особливості специфіки діяльності підприємства внесуть корективи до значень коефіцієнтів сформульованих рівнянь, однак економічна сутність зазначених вище складових залишається без змін: одержане значення x дасть змогу встановити, яким способом та якою мірою можна забезпечити потрібний рівень y . Якщо у формулі прогнозується і зазначається позитивне значення y , одержані значення x встановлюються як тактичні завдання планового періоду; завдяки аналогічному аналізу від'ємних значень y можна визначити критичний рівень показників господарювання, що є межею фінансової стійкості певного підприємства.

Так використовуючи формулу (2.4) та з урахуванням формул (2.2; 2.3), можна розрахувати коефіцієнт еластичності для підприємства (табл. 2.16),

відповідно до рівнянь (табл. 2.15).

Таблиця 2.16

Результати оцінки коефіцієнта еластичності підприємства

<i>Підприємство</i>	<i>Індикатори</i>					
	<i>ФСП</i>	<i>ВСП</i>	<i>КСП</i>	<i>МСП</i>	<i>ІСП</i>	<i>УСП</i>
	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6
ТОВ "Антекс"	-	2,6	0,23	0,051	-	0,18

Джерело: складено автором

Як, уже зазначалося вище, коефіцієнт еластичності є показником впливу зміни питомої ваги x , на y за припущення, що вплив інших факторів відсутній. Отже, на основі даних табл. 3.8, можна стверджувати, що: економічна стійкість на ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» збільшиться на 161%, якщо його фінансова стійкість збільшиться на 1%; при всіх однакових умовах збільшення ВСП на 1% сприятиме підвищенню ЕСП на 119%, а зміна МСП на 1% викличе зміну ЕСП на 5%.

Навпаки, позбувшись мультиколінеарності моделі регресії та розрахувавши нову модель, ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» може при збільшенні ФСП на 1% зменшити ЕСП у середньому на 38%. Це переконує у тому, як важливо не розбалансувати зв'язок між змінними регресійної моделі, при встановленні реального стану на даному підприємстві. Така невідповідність вже спостерігалася у нашому дослідженні стану підприємства стосовно розрахунку коефіцієнта еластичності у моделі до перевірки її на мультиколінеарність.

Перевіривши розраховані показники фінансової стійкості (табл. 2.5), ми дійшли висновку, що на результуючу вплинула не загальна тенденція, а внутрішній дисбаланс між складовими стійкості протягом аналізованого періоду. Тому для поліпшення показників фінансової функціональної складової необхідно розробити таку технологію моніторингу фінансовою стійкістю підприємств, яка б сприяла посиленню позицій підприємства та

запобіганню його подальшого погіршення.

Наступним кроком нашого дослідження є перевірка оцінених параметрів (y_i) на значущість, обчислення прогнозних значень u_{pi} , та побудова їхніх інтервалів довіри точковим та інтервальним методами [61, с. 547].

У практиці планування особливо важливим є визначення зони найближчого розвитку підприємства - встановлення перспектив зростання окремих параметрів у випадку оптимістичного прогнозу або ж окреслення прийнятних меж впливу негативних факторів, протистояти яким неможливо. З використанням закономірностей фінансової стійкості можна не лише точніше встановлювати тактичні завдання, а й формулювати певні шляхи їхнього вирішення. Зокрема, використовуючи розраховані рівняння для кожного підприємства, що досліджується, можна визначити найсуттєвіші чинники впливу на зміну елементів фінансової стійкості підприємств.

Отже, спочатку розрахуємо прогнозне значення СП на 2011р. за точковим методом. Підприємство, що досліджуються, має такі прогнозні значення функціональних складових економічної стійкості на 2011р. (табл. 3.9). Відповідно до них, точковий прогноз фінансової стійкості підприємства можна визначити, підставивши у одержані регресійні рівняння (табл. 3.7) відповідні прогнозні значення фінансової, виробничої, кадрової, маркетингової, інвестиційної та управлінської складових.

Таблиця 2.16

Прогнозні значення функціональних складових фінансової стійкості ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» на 2023 р.

<i>ФСП</i>	<i>ВСП</i>	<i>КСП</i>	<i>МСП</i>	<i>ІСП</i>	<i>УСП</i>
0,764	11,07	0,649	0,746	0,288	3,327

Джерело: складено автором

В результаті одержимо такі дані (табл. 3.10). Проте, точковий прогноз не є інформативним. Він не дає змоги визначити можливі коливання

результуючої (ФСП). Тому для цього доцільно застосувати саме інтервальний прогноз.

Таблиця 2.17

Прогнозне значення ФСП на 2023 рік (точковий прогноз)

Підприємство	ФСП (прогноз)
ТОВ «Антекс»	2,951

Джерело: складено автором

Інтервали надійності для фінансової стійкості підприємства визначається (y_i) за формулою:

$$Y_i = Y_i \pm \Delta Y_i, \quad (2.7)$$

де, Y_i - значення, розраховане за регресією; а ΔY_i розраховується таким чином:

$$(y_i - t_{\alpha/2,k} \sigma_u \sqrt{X_i'(XX)^{-1} X_i} ; y_i + t_{\alpha/2,k} \sigma_u \sqrt{X_i'(XX)^{-1} X_i}), \quad (2.8)$$

де, $t_{\alpha/2,k}$ - табличне значення t-статистики, яке відповідає рівневі значимості α з $(n-m-1)$ ступенями свободи; σ_u - стандартна помилка залишків.

Використовуючи формули (2.7; 2.8.) та з урахуванням того, що $t_{\alpha/2,k}$ є відповідним табличним значенням t- розділу $k=n-m-1$ зі ступенями вільності і рівнем значущості $\alpha = 0,05$:

$$t_{\text{табл}}(0,025,4) = 2,776 \text{ для ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод»}.$$

Значення стандартної помилки (σ_u) нами обчислені в результаті аналізу даних (табл. 2.18).

Розрахуємо надійні інтервали фінансової стійкості для досліджуваного підприємств (табл. 2.18). Явний вигляд матриць даного розрахунку ($X_i'; (X'X)^{-1}; X_i$).

Використовуючи формули (2.7; 2.8.) та з урахуванням того, що $t_{\alpha/2,k}$ є

відповідним табличним значенням t - розділу $k=n-m-1$ зі ступенями вільності і рівнем значущості $\alpha = 0,05$:

Таблиця 2.18

Розрахунок інтервалів надійності фінансової стійкості підприємства

Підприємство		ПЕРІОД								
		2018		2019		2020		2021		2023(прогнозне)
ТОВ «Апекс»	Верхня границя	2,078214	2,153538	2,165214	2,186131	2,032851	1,951483	2,333654	2,658824	2,986112
	Нижня границя	2,001786	2,092462	2,100786	2,111869	1,973149	1,882517	2,270346	2,585176	2,915888
	y_i	2,040000	2,123000	2,133000	2,149000	2,003000	1,917000	2,302000	2,622000	2,951000
	Δy_i	0,038214	0,030538	0,032214	0,037131	0,029851	0,034483	0,031654	0,036824	0,035112

Джерело: складено автором

За табличними даними можна передбачати, у яких межах коливатиметься значення фінансової стійкості досліджуваних підприємств (y_i) (при рівні значущості $\alpha = 0,05$) для наступних прогнозних значень функціональних складових: фінансової, виробничої, кадрової, маркетингової, інвестиційної та управлінської. Такий прогноз може використовуватись для аналізу рівня фінансової стійкості підприємств стосовно її прогнозних значень, що на наш погляд, важливо для прийняття управлінських рішень при розробці та коригуванні стратегічних планів.

Таким чином, за результатами виконаних досліджень встановлено, що оцінювання складових методом множинної регресії, з одного боку, сприяє підвищенню точності оцінювання фінансової стійкості підприємств, з іншого – цей підхід надає можливість виявити і проаналізувати взаємозв'язки та причинно-наслідкові зв'язки між функціональними складовими та фінансовою стійкістю. У свою чергу це забезпечує проведення аналізу даних та отримання висновків, передусім, для обґрунтування управлінських рішень, для прогнозування й регулювання складових фінансової стійкості задля забезпечення сталого розвитку підприємств. Варіативність управлінських

рішень, що забезпечують фінансову стійкість підприємств на основі використання наведених вище моделей регресії, на наш погляд, дає можливість коригувати параметри (фактори) моделі залежно від стратегічних планів підприємств, впливаючи на які, можна забезпечити отримання максимального результату. Все це свідчить про широкий діапазон можливостей щодо поліпшення економічної стійкості підприємства за рахунок використання її внутрішніх механізмів.

Так, завдяки використанню комплексу кореляційно-регресних залежностей можна знайти компромісне рішення між ризиком втрат за однією функціональною складовою за рахунок поліпшення іншої і забезпечити загальну стійкість функціонування як результату їхньої фінансової стійкості. Досягнення такого компромісного рішення є умовним, тобто можливе лише при дотриманні певної системи контролю за реалізацією стратегічних цілей підприємств. Таку систему контролю треба сформулювати з урахуванням особливостей діяльності підприємства.

Як уже зазначалося, прогнозні значення у кожного підприємства будуть різними залежно від його стратегії розвитку, індивідуального плану розвитку виробничого процесу та від вихідних даних. Природно, кінцева точка прогнозу навряд чи буде фіксованою, скоріше треба припускати, що може бути рухливий результат як по вертикалі, так і по горизонталі. Тому ми й використаємо прогноз нашого значення у межах інтервалу надійності, де результат вважатиметься фінансово стійким. Можна припускати, що інтервали коливання відбуватимуться за нормальним законом розподілу, що у свою чергу дасть можливість підприємству на основі правила двох сигм передбачити відповідні координуючі дії.

Якщо моделі розробити не за роками, а поквартально, то можна одержати точніші результати. При цьому стає можливим ретельне бюджетування на календарний план у вигляді гнучкого бюджету з великою визначеністю.

Реалізацію прийнятого плану можна здійснювати за допомогою таких

важливих функцій управління, як контроль і регулювання на базі процесу управління фінансовою стійкістю підприємств.

Але необхідно наголосити, що з метою забезпечення й розвитку фінансової стійкості підприємства прогнозування його діяльності та відповідно до нього бюджетування повинні будуватися на детальному проробленні поставлених цілей і завдань, а розроблені плани мають здійснюватися й аналізуватися за допомогою єдиної системи показників. Інакше кажучи, варіанти планів повинні мати однакове маркетингове пророблення, однаковий підхід до оцінки ризику інвестиційних вкладень і визначеності вихідної інформації.

В основі забезпечення фінансової стійкості лежить рух його грошових коштів в узгоджених обсягах і в часі, що виступає як безперервний процес. Для кожного напрямку використання грошових фондів має бути відповідне джерело. В широкому розумінні активи фірми - це чисте використання коштів, а пасиви і власний капітал - чисті джерела. Цикл руху грошових засобів, здатний забезпечити фінансову стійкість типової компанії, якщо досягнута їх узгодженість у розмірі і в часі.

Для забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання важливе значення має розподіл прибутку на дві частини. Перша - коли у формі податків та інших обов'язкових платежів він перераховується в Державний і місцевий бюджети. Друга - коли прибуток залишається в розпорядженні підприємства. Прибуток на його власні потреби розподіляється на капітальні вкладення по технічному переозброєнню й розширенню виробництва, примноженню власних обігових коштів, на матеріальне заохочення працівників, на соціально-культурні заходи й будівництво житла, об'єктів соціально-культурного й комунально-побутового призначення.

Для поглибленого аналізу прибутку з метою визначення його ролі у забезпеченні фінансової стійкості підприємства доцільно згрупувати фактори, що впливають на його розмір.

До групи зовнішніх факторів слід віднести:

- природні (кліматичні) умови, транспортні та інші фактори, що викликають додаткові затрати у одних підприємств і зумовлюють додатковий прибуток в інших.

- зміни, що не передбачені бізнес-планом підприємства, оптових цін на продукцію, сировину, матеріали, паливо, і при цьому використовуються, торгових скидок, накидок, норм амортизаційних відрахувань ставок заробітної плати, нарахувань на неї й ставок податків та інших зборів, що виплачуються підприємствами;

- порушення постачальниками, збутовими, вищестоящими компаніями, фінансовими, банківськими та іншими органами державної дисципліни з господарських питань, що зачіпають інтереси підприємств. [72,С.74]

У групу внутрішніх факторів доцільно включити: основні фактори, що визначають результати роботи, і ті з них, що пов'язані з порушенням підприємством державної, фінансової, платіжної дисципліни тощо.

У ринкових умовах діяльність підприємства становить комплекс взаємопов'язаних господарських процесів, що залежать від численних і різноманітних факторів. Якщо якийсь із них випадає з аналізу фінансової стійкості, то оцінка впливу інших, прийнятих у розрахунок факторів, а також висновки ризикують виявитися спотвореними і не спроможними забезпечити фінансову стійкість.

Як правило, будучи тісно пов'язаними, зазначені фактори нерідко різнонаправлено впливають на результати функціонування підприємства, а значить, і на його фінансову стійкість. Негативна взаємодія одних факторів здатна знизити чи навіть повністю знищити позитивний вплив інших.

Наявність цих факторів потребує групування. В основу його доцільно покласти різні ознаки:

- за місцем виникнення можливе виділення зовнішніх і внутрішніх факторів;

- за важливістю результату - основних і другорядних;

- за структурою - простих і складних;
- за часом дії - постійних й тимчасових [73, с.89].

Відомо, що будь-яка класифікація переслідує певні цілі. Враховуючи, що підприємство є одночасно й суб'єктом, і об'єктом відносин у ринковій економіці, а також те, що воно має різні можливості впливу на динаміку різних факторів, які визначають фінансову стійкість, найважливішим, є поділ їх на внутрішні й зовнішні. Перші безпосередньо залежать від організації роботи самого підприємства, а другі є зовнішніми щодо нього, їх зміна майже або повністю не залежить від підприємства. Цим поділом і слід керуватися, моделюючи виробничо-господарську діяльність і намагаючись управляти фінансовою стійкістю.

Розглянемо насамперед внутрішні фактори. Очевидно, що успіх чи невдача підприємницької діяльності багато в чому залежать від вибору складу й структури продукції чи послуг, що створюються підприємством. При цьому важливо не лише правильно вирішити, що виготовляти, а й безпомилково визначити, як виробляти, тобто шляхом застосування яких технологій і яких моделей організації виробництва й управління. Від відповіді на ці запитання залежать фінансові результати і в кінцевому підсумку фінансова стійкість.

Для її підтримання дуже важлива загальна величина затрат, а також співвідношення між постійними і змінними витратами.

Інший істотний фактор фінансової стійкості підприємства, тісно пов'язаний з видами продукції чи послуг, що виробляються, - це оптимальний склад і структура активів, а також ефективне управління ними. Стійкість підприємства та потенційна результативність бізнесу багато в чому залежать від якості менеджменту поточними активами, від того, скільки задіяно обігових засобів і яких зокрема, яка величина запасів і активів у грошовій формі, тощо.

Наступний значний внутрішній фактор фінансової стійкості - склад і структура фінансових ресурсів, правильний вибір тактики і стратегії управління ними.

Істотний вплив на забезпечення фінансової стійкості підприємства справляють кошти, що додатково мобілізуються на ринку позичкових капіталів. Зрозуміло, що чим більше коштів може залучити підприємство, тим значніші його фінансові можливості. Водночас зростає і фінансовий ризик нездатності підприємства своєчасно і в повному обсязі розплатитися зі своїми кредиторами.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що з точки зору впливу на фінансову стійкість підприємства і необхідності врахування їх при управлінні нею визначальними внутрішніми факторами є:

- галузева належність суб'єкта господарювання;
- структура продукції чи послуг, які випускаються підприємством, її частка в загальному платоспроможному попиті;
- розмір оплаченого статутного капіталу;
- величина й структура витрат, їхня динаміка порівняно з грошовими доходами;
- склад майна і фінансових ресурсів, включаючи запаси й резерви, їхній склад і структуру [73, с. 129].

Щодо впливу на неї зовнішніх факторів, зазначимо, що термін "зовнішнє середовище" включає в себе різні аспекти: економічні умови господарювання; пануючі в суспільстві техніку й технології; платоспроможний попит споживачів; економічну й фінансово-кредитну політику законодавчої й виконавчої влади України; соціальну й екологічну ситуацію в суспільстві тощо. Зазначені зовнішні фактори справляють вплив на всі аспекти виробничо-фінансової діяльності підприємства і через неї на його фінансову стійкість.

Особливе значення для забезпечення останньої має рівень, динаміка й коливання платоспроможного попиту на продукцію (послуги) підприємства,

бо платоспроможний попит визначає стабільність надходження виручки. В свою чергу, він залежить від макроекономічної кон'юнктури, рівня доходів споживачів - фізичних та юридичних осіб, ціни на продукцію чи послуги підприємства.

Очевидно, що важливими факторами фінансової стійкості є податкова й кредитна політика, ступінь розвитку фінансового ринку, страхової справи й зовнішньоекономічних зв'язків, використання порівняльних й абсолютних переваг міжнародного поділу праці.

Важливе значення в забезпеченні та підтриманні, фінансової стійкості підприємств має також управління дебіторською заборгованістю.

Для забезпечення фінансової стійкості важливе значення має фінансове прогнозування, змістом якого є дослідження й розробка можливих шляхів розвитку фінансів підприємства в перспективі. У кінцевому підсумку прогнозування дає змогу оцінити ймовірність фінансового благополуччя підприємства чи його банкрутства.

Найважливішу увагу в системі заходів, спрямованих на фінансову стабілізацію в умовах кризової ситуації, слід приділити етапу відновлення та зміцнення рівня фінансової сталості підприємства - запоруки усунення неплатоспроможності й фундаментальної основи фінансової стратегії на прискорення економічного зростання.

Заходи щодо зміцнення фінансової сталості підприємства можуть дати позитивні результати лише за умови обов'язкового і суттєвого оздоровлення його фінансів. Причини, які зумовлюють невідповідність належному рівню фінансової сталості, можуть бути різними, однак усі вони поділяються на дві великі групи:

- 1) поточні
- 2) стратегічні.

До поточних причин слід віднести всі ті, які впливають на рівень фінансової сталості підприємства. До стратегічних причин відносять ті, які

впливають на досягнення належного рівня фінансової сталості: помилки у стратегії управління, в політиці фінансування тощо.

Поточна невідповідність усувається оперативними методами фінансового менеджменту. Стратегічна невідповідність може ліквідуватися за допомогою таких дій, як коригування або заміна цілей, здійснення диверсифікації, створення нових організаційних форм управління тощо. Для цього необхідно чітко уявляти можливості підприємства, вміння правильного вибору та визначення напрямків зміцнення фінансової сталості, обґрунтування перспективних цілей і способів їхнього досягнення.

Особливістю процесу стратегічного управління є:

- неможливість повного опису об'єктів аналізу, внаслідок чого переважають неструктуровані завдання;
- високий ступінь невизначеності отримання результатів при реалізації рішень (стратегій);
- наявність значної кількості некерованих і керованих змінних;
- критерії вирішення завдань завчасно чітко не встановлені і уточнюються керівництвом у процесі їхнього вирішення.

Основною метою стратегічного управління є зміцнення фінансової сталості підприємства за рахунок ефективного використання потенціалу внутрішніх та зовнішніх механізмів.

Стратегія управління фінансовою стійкістю повинна відповідати вимогам антикризового управління фінансами підприємства і передбачати раціоналізацію обороту обігових коштів та оптимізацію структури джерел їхнього фінансування; забезпечення своєчасного оновлення позаоборотних активів і високу ефективність їхнього використання; вибір та реалізацію найефективніших шляхів розширення обсягів активів для забезпечення основних напрямків розвитку; забезпечення необхідного рівня самофінансування свого виробничого розвитку за рахунок прибутку, оптимізації податкових платежів, ефективної амортизаційної політики;

забезпечення найефективніших умов і форм залучення позикових коштів у відповідності з потребами підприємства.

Ефективність стратегічного управління фінансовою сталістю багато у чому залежить від використання захисних механізмів, серед яких хочемо виділити профілактичні заходи та систему внутрішнього страхування. Профілактика ризику зниження фінансової сталості повинна проводитись у чотирьох напрямках: уникнення, мінімізація, диверсифікація, лімітування.

Організація стратегічного управління фінансовою сталістю на вітчизняних підприємствах дасть змогу зміцнити рівень сталості фінансового стану, створити ефективне підґрунтя для системи заходів антикризової політики управління фінансами підприємств в умовах трансформації економічного механізму в Україні.

У практиці фінансового менеджменту є три види механізмів фінансової стабілізації:

- оперативний,
- тактичний
- стратегічний [73, с. 129].

Усі ці механізми поділяють на захисні й наступальні.

Оперативний механізм належить до захисної реакції підприємства, тобто передбачає різке скорочення витрат (постійних і змінних), зменшення цін, звільнення робітників. Тактичний механізм - це щось середнє між захисною і наступальною стратегією. Наступальну стратегію відображає тільки стратегічний механізм, він підштовхує підприємство до агресивних дій, тобто збільшення цін, витрат, модернізації обладнання на підприємстві, до зміни або пошуку нових рингів збуту, вивільнення робочих місць.

Усі механізми фінансової стабілізації, розглянуті й проаналізовані вище, іще раз свідчать про те, що коли підприємство прагнучиме позбутися загрози банкрутства, воно знайде кошти й активізує свій внутрішній потенціал для виходу із кризового стану.

ВИСНОВКИ

В узагальненому вигляді результати магістерської роботи зводяться до наукового обґрунтування теоретичних положень, аналізу та розробки практичних рекомендацій щодо управління фінансовою стійкістю підприємства. Розроблено інтегровані моделі управління складовими фінансової стійкості підприємства та систему показників їхньої оцінки; вирішені завдання щодо практичного використання наведених моделей на базі сучасних інформаційних технологій. В результаті проведених досліджень були зроблені такі висновки та рекомендації.

1. Еволюція управління як економічного процесу потребує удосконалення концепції управління підприємством через усвідомлення того факту, що фінансова стійкість підприємства забезпечується завдяки: безперервності управлінського процесу, підтримці гнучкого режиму функціонування, адаптації стратегічних рішень до умов зовнішнього середовища.

2. Забезпечення фінансової стійкості та її підтримка - це складний процес управління. Проте фінансова стійкість є тим новим елементом сучасного менеджменту підприємств, без якого не можна забезпечити стабільний розвиток. Саме тому процес вирішення проблеми забезпечення фінансової стійкості підприємства потребує формування такого управлінського процесу, який би деталізував чинники впливу на кінцевий результат і в такий спосіб визначав доцільні напрями регулятивного впливу та надав би можливість оцінити ефективність заходів, здійснюваних з цією метою.

3. Досліджено визначення сутності фінансової стійкості підприємства. Це рівень її складових (фінансової, виробничої, маркетингової, кадрової, інвестиційної, управлінської), який за будь-яких умов здатний забезпечувати запас ресурсів (ресурсного потенціалу) підприємств та збалансований процес функціонування. Фінансова стійкість підприємства відображає його стан, за якого забезпечується максимально ефективна та координована робота всіх

елементів. Сформульовано сутність управління фінансовою стійкістю підприємств як управлінський процес, який поєднує систему методів, засобів та принципів, що забезпечують відповідний стан складових фінансової стійкості, їхнє формування та розподіл, завдяки чому забезпечується зростання конкурентоспроможності продукції (послуг) та ринкової вартості підприємства.

4. Запропоновано систему показників оцінки кожної складової фінансової стійкості підприємства. З метою практичного використання уточнено склад і механізм їхнього визначення на основі декомпозиції системи показників, які справляють найбільший вплив на створення, використання, розвиток складових та рівень стійкості підприємств в цілому.

5. Доведено, що в основі застосування моніторингу фінансової стійкості підприємства лежить концепція системного поєднання функцій контролю, планування, регулювання, зворотного зв'язку та інформаційного забезпечення. Визначено сутність моніторингу фінансової стійкості підприємств як самоорганізовану систему, яка забезпечує організацію та координацію всіх елементів управління фінансовою стійкістю підприємств.

6. Для управління фінансовою стійкістю підприємства запропоновано систему заходів щодо підтримки кожної з визначених складових фінансової стійкості з урахуванням їхньої взаємообумовленості та взаємозв'язку, що передбачає розгляд усіх складових у відповідній сукупності і відповідне управління ними через розроблену систему показників.

Таким чином, комплексне вирішення вищерозглянутих проблем на підставі розробленої концепції управління фінансовою стійкістю підприємства, побудованих інтегрованих моделей оцінки та прогнозування опробоване на підприємстві ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод», що дозволило йому забезпечити підтримку і поліпшення фінансової стійкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва О.В., Городинська Д.М. Оцінка рівня економічної стійкості підприємств сфери послуг. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 6. С. 106-111.
2. Ареф'єва О.В., Городинська Д.М. Методичний підхід до оцінки та механізм моніторингу економічної стійкості підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. С. 57-61.
3. Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. Планування економічної безпеки підприємств. Київ.: Вид-во Європ. ун-ту, 2009. 170 с.
4. Білик М.Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств. *Фінанси України*. 2009. №3. С. 117-128.
5. Багацька, К. В. Фінансовий аналіз. К. В. Багацька, Т. А. Говорушко, О. О. Шеремет. Київ : Видавничий дім "АртЕк", 2019. 320 с.
6. Берест М. М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. М. М. Берест. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 164 с.
7. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: Навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2008. 504 с.
8. Василик Д.О. Оцінка ефективності інвестиційних проектів. *Фінанси України*. 2008. № 6. С. 93-102.
9. Геєць В.М. Нестабільність та економічне зростання НАН України; Інститут економічного прогнозування. Київ, 2010. 344 с.
10. Гончар І.В. Структура експрес-анализа экономической устойчивости сельскохозяйственных предприятий. *Экономика и управление*. 2010. № 4(23). С. 22-23.
11. Городинська Д.М. Теоретичні основи управління стійкістю підприємствами як економічний процес. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. Вип. № 612. Харків, 2008. С. 49-55.
12. Городинська Д.М. Сутність економічної стійкості підприємства, її складові та принципи формування. *Економіка і управління*. Рубрика: Економіка і бізнес. 2009. № 4. С. 23-29.

13. Городинська Д.М. Забезпечення економічної стійкості підприємства та класифікація чинників, що її обумовлюють. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. Економічна серія. Вип. № 663. Харків, 2009. С. 140-144.
14. Городинська Д.М. Концептуальний підхід до управління економічною стійкістю підприємств з огляду формуючих її чинників. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. Проблеми стійкого соціально-економічного розвитку України: Зб. наукових праць. Вип. № 730. Харків, 2017. С. 75-78.
15. Гриньова В.М., Коюда В.О., Лепейко Т.І. Коюда О.П. Інвестування: Навч. посібник Харківський держ. економічний ун-т. Харків: ВД ІНЖЕК, 2019. 319 с.
16. Грушко В.І. Фінансовий механізм соціального страхування в Україні
17. Економіка підприємства: Структурно-логічний навч. посібник. За ред. С.Ф. Покропивного. Київ.: КНЕУ, 2020. 457 с.
18. Економіка підприємства: Підручник. За ред. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2020. 204 с.
19. Економіка й організація інноваційної діяльності: Підручник. за ред. О.І. Волкова, М.П. Денисенка. Київ.: ВД Професіонал, 2018. 960 с.
20. Економічний словник-довідник. За ред. С.В. Мочерного. Київ: Феміна, 2015. 368 с.
21. Єріна А.М., Захожай В.Б., Єрін Д.Л. Методологія наукових досліджень: Навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2021. 212 с.
22. Козаченко Г.В., Воронкова А.Е., Медяник В.Ю., Назаров В.В. Малий бізнес: стійкість та компенсаторні можливості. Київ: Лібра, 2018. 328 с.
23. Корольов О.А. Економетрія: навч. посібник. Київ: КНТЕУ, 2020. 660 с.
24. Котляр М.Л. Оцінка фінансової стійкості підприємства на базі аналітичних коефіцієнтів. *Фінанси України*. 2015. №1. С. 113-116.
25. Кравченко С.І. Обґрунтування умов фінансування інноваційних

рішень. *Фінанси України*. 2022. №2. С. 124-129.

26. Криленко В.І, Корнєва Н.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навчально-методичний посібник Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського За ред. В.І.Криленко. Миколаїв, 2016. 220 с.

27. Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий аналіз» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування. укладач: Ткаченко І.П. Кам'янське, ДДТУ, 2019. 223 с.

28. Ковальчук Н.О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник Н.О. Ковальчук, Л.С. Гаватюк, Н.І. Єрміїчук. Чернівці: Чернівецький національний університету ім. Ю.Федьковича. 2019. 334 с.

29. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. Київ., КНТЕУ, 2021. 580 с.

30. Людський фактор у маркетинговому управлінні як головна складова конкурентоспроможності підприємств і організацій: Навч. посіб. Київ. АПСВ, 2015. 76 с.

31. Лях Л.М. Про визначення основних критеріїв фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2020. № 2. С. 71-73.

32. Лях Л.М. Визначення сутності фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств. *Вісник Полтавського державного с.-г. ін.-ту*. 2020. № 5. С. 102-104.

33. Лях Л.М. Визначення суті категорії "фінансова стійкість сільськогосподарських підприємств". Науковий вісник Національного аграрного університету. Вип. 23. Київ: Національний аграрний університет, 2020. С. 216-219.

34. Мазаракі А.А. та ін. Економіка торговельного підприємства: Підручник. Київ.: Хрещатик, 2019. 800 с.

35. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового

стану підприємства: Навч. пос. Київ.: Вища школа. 2018. 278 с.

36. Мних Є.В. Фінансовий аналіз: підручник. Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. Київ: КНТУ, 2017. 536 с.

37. Отенко І. П. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. І.П. Отенко, Г. Ф. Азаренков, Г. А. Іващенко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 156 с.

38. Огай М.Ю. Оцінювання регіонального рівня бідності за методом множинної регресії. *Статистика України*. 2014. №2. С. 74-78.

39. Прохорова В.В., Мілованова А.Б. Моделі прогнозування банкрутства підприємства як один з інструментів антикризового управління. *УкрДАЗТ*. 2015. № 11. С. 97-100.

40. Путятін Ю.О. та ін. Фінансові механізми стратегічного управління розвитком підприємства. Харків: Основа, 2019. 488 с.

41. Пушкар Р.М., Тарнавська Н.П. Менеджмент: теорія та практика: Підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Тернопіль: Карт-бланш, 2018. 490 с.

42. Румик І.І. Управління фінансово-господарською діяльністю інтегрованих підприємств на інноваційних засадах / І.І. Румик, О.О. Пилипенко. *Вчені записки Університету "КРОК"*. 2021. № 2(62). С. 166-175. DOI 10.31732/2663-2209-2021-62-166-175

43. Свешникова М.С. Стратегія управління фінансовою стійкістю підприємства. *Фінанси України*. 2020. №11. С. 148-152.

44. Суворов В.Б. Розробка механізму економічної сталості енергетичної промисловості: Автореф. канд. дис. Одеса, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2021. 19 с.

45. Сухорукова Т.Г. Економічна стійкість промислових ланок в умовах трансформаційної економіки: Автореф. канд. дис. Харків., Харківський держ. політехнічний ун-т., 2020. 18 с.

46. Толбанов Ю.А. Економетрика : Підручник. Київ: ТП Пресс, 2018. 320 с.

47. Турило А.М., Зінченко О.А. Інновації: сутність і теоретичні

характеристики. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. №5(47). С. 76-79.

48. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2016. 268 с.

49. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Т. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Полтава : ПДАА, 2019. 430 с.

50. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Київ: Знання, 2012. 815 с.

51. Фінансовий аналіз: навчальний посібник Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського; ред. Т.Д. Косова, І.В. Сіменко. Київ : ЦУЛ, 2013. 440 с.

52. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. М.Р. Лучко, С.М. Жукевич, А.І. Фаріон. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 304 с.

53. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. за заг. ред. Школьник І.О. [І.О. Школьник, І.М. Боярко, О.В. Дейнека та ін.]. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 368 с.

54. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : конспект лекцій / П.М. Рубанов, М.Ю. Абрамчук, Л.Л. Гриценко, С.В. Похилько. Суми: СумДУ, 2016. 152 с.

55. Ходакова В.Є., Соколова Н.А., Лук'яненко Т.В. Оцінка стійкості фінансового стану підприємства. *Економіка і управління*. 2021. №2 (20). С. 71-76.

56. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : [підручник]. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 566 с.

57. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: Навч. пос. 2-е вид., перероб. і доп. Житомир, 2021. 300 с.

58. Шморгун Н.П. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.]. Н.П. Шморгун, І.В. Головка. Київ : ЦНЛ, 2019. 528 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Класифікація та порядок розрахунку основних показників фінансового стану підприємства

№ п/п	Показники оцінки	Порядок розрахунку показників або джерело одержання вихідних даних
1	Показники прибутковості	
1.1	Прибутковість активів	Прибуток після сплати податків та дивідендів на привілейовані акції Усього активів – Нематеріальні активи 100%
1.2	Прибутковість інвестицій у фірму	Прибуток після сплати податків Інвестиції 100%
1.3	Обертання необоротних активів	Обсяг реалізації Необоротні активи
1.4	Прибутковість операційної діяльності	Фінансовий результат від операційної діяльності Обсяг випуску продукції 100%
2	Показники оцінки майнового стану підприємства	
2.1	Сума господарських коштів у розпорядженні підприємства	Валюта балансу
2.2	Частка основних засобів в активах	Залишкова вартість основних засобів Активи
2.3	Коефіцієнт зносу основних засобів	Знос Первинна вартість основних засобів за балансом
2.4	Коефіцієнт оновлення основних засобів	Балансова вартість основних засобів, які надійшли за період, що аналізується Балансова вартість основних засобів на кінець періоду, що аналізується
2.5	Коефіцієнт вибуття основних засобів	Балансова вартість основних засобів, які вибули в період, що аналізується Балансова вартість основних засобів на початок періоду, що аналізується
3	Показники ліквідності та платоспроможності	
3.1	Загальний коефіцієнт покриття	Оборотні активи Поточні зобов'язання
3.2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Оборотні активи - Запаси Поточні зобов'язання
3.3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти Поточні зобов'язання
3.4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Грошові кошти Власний капітал
3.5	Співвідношення короткострокової дебіторської і кредиторської заборгованості	Дебіторська заборгованість Кредиторська заборгованість
3.6	Коефіцієнт автономії	Власний капітал Майно підприємства
3.7	Коефіцієнт фінансової стабільності	Власні кошти Позикові кошти

3.8	Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	Власні обігові кошти Оборотні активи
3.9	Коефіцієнт фінансового левириджу (залежно від довгострокових зобов'язань)	Довгострокові зобов'язання Власні кошти
4	Показники фінансової стійкості та стабільності підприємства	
4.1	Коефіцієнт автономії	Власний капітал Майно підприємства
4.2	Коефіцієнт фінансової стабільності (власних та позикових коштів)	Позикові кошти Власні кошти
4.3	Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	Власний капітал Оборотні активи
4.4	Коефіцієнт фінансової залежності	Оборотні активи Власний капітал
4.5	Коефіцієнт маневреності власних коштів	Власний капітал + Довгострокові кредити + Довгострокові позики – Позаоборотні активи Власний капітал + Довгострокові кредити + Довгострокові позики
5	Показники рентабельності підприємства	
5.1	Рентабельність продажу	Прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг) Виручка від реалізації
5.2	Рентабельність основної діяльності	Прибуток від реалізації продукції Витрати на виробництво та реалізацію продукції
5.3	Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток Середня величина власного капіталу
5.4	Рентабельність усього капіталу підприємства	Загальний прибуток Підсумок балансу
5.5	Період окупності власного капіталу	Середня величина власного капіталу Чистий прибуток

Додаток Б

Класифікація та порядок розрахунку показників оцінки ділової активності підприємств

№ з/п	Показник	Порядок розрахунку або джерело одержання вихідної інформації
1	Загальна оборотність капіталу	Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)/ Підсумок балансу
2	Оборотність мобільних коштів	Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)/ Підсумок II та III розділу активу балансу
3	Оборотність матеріальних оборотних коштів	Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)/ Підсумок II розділу активу балансу
4	Оборотність готової продукції	Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)/ Готова продукція
5	Оборотність дебіторської заборгованості	Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)/ Дебіторська заборгованість
6	Середній строк обороту дебіторської заборгованості	360 Дебіторська заборгованість/ Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
7	Оборотність кредиторської заборгованості	Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)/ Кредиторська заборгованість
8	Середній строк обороту кредиторської заборгованості	360 Кредиторська заборгованість/ Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
9	Фондовіддача основних засобів та інших необоротних активів	Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)/ Підсумок I розділу активу балансу
10	Оборотність власного капіталу	Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)/ Підсумок I розділу пасиву балансу

Додаток В

**БАЛАНС ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» на
31.12.2020р.**

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
Залишкова вартість	010	21,2	25,1
Первісна вартість	011	30,1	35,5
Накопичена амортизація	012	8,9	10,4
Незавершене будівництво	020	1446.4	23759.9
Основні засоби:			
Залишкова вартість	030	1426664.0	1383223.9
Первісна вартість	031	2406177.2	2444971.6
Знос	032	979513.2	1061747.7
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	193.9	562.3
інші фінансові інвестиції	045	80886,0	96425.1
Довгострокова дебіторська заборгованість	050		
Відстрочені податкові активи	060		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом I	080	1509211.5	504031.8
II. Оборотні активи			
Запаси:			
виробничі запаси	100	12766.9	23752.6
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110	101.0	105.5
незавершене виробництво	120	8650.0	6255.6
готова продукція	130	2.2	2.3
Товари	140		
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	37803.3	35484.5
первісна вартість	161	37919.8	35746.1
резерв сумнівних боргів	162	116.5	261.6
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	10187.3	1924.9
за виданими авансами	180	3951.6	20513.6
з нарахованих доходів	190	31241.1	23342.2
із внутрішніх розрахунків	200	21140.1	54275.3
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	258320.9	78085.9
Поточні фінансові інвестиції	220	212248.7	259786.8
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	290	388.2
в іноземній валюті	240	150.4	553.8
Інші оборотні активи	250	6.7	9.4
Усього за розділом II	260	596860.2	504480.6
III. Витрати майбутніх періодів	270	0.9	7.7
Баланс	280	2106072.6	2008520.1

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	1182.5	1182.5
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320	1442121,2	1471105.2
Інший додатковий капітал	330		
Резервний капітал	340		157351,9
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	86118,0	125759.5
Неоплачений капітал	360	()	()
Вилучений капітал	370	()	()
Усього за розділом I	380	1529421,7	1755399,1
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	34100.7	45011.9
Інші забезпечення	410		
	415	()	()
	416	()	()
Цільове фінансування	420	36713.2	11202.6
Усього за розділом II	430	70813.9	56214.5
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Довгострокові фінансові зобов'язання	450	6017.2	4511.9
Відстрочені податкові зобов'язання	460		
Інші довгострокові зобов'язання	470		
Усього за розділом III	480	6017.2	4511.9
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	470,0	600,0
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	211904.8	120555.4
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	77.1	2.0
з бюджетом	550	27283.4	38686.5
з позабюджетних платежів	560	1969.4	2611.1
зі страхування	570	629.2	926,0
з оплати праці	580	1239.3	2003.6
з учасниками	590	63208,0	
із внутрішніх розрахунків	600	192918,0	26731.4
Інші поточні зобов'язання	610	120.6	278.6
Усього за розділом IV	620	499819.8	192394.6
V. Доходи майбутніх періодів	630		
Баланс	640	2106072.6	2008520.1

**ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПАТ «Гребінківський
машинобудівний завод» за 31.12.2020 р.**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	970496,4	820125,2
Податок на додану вартість	015	13533,8	12846,8
Акцизний збір	020		
	025		
Інші вирахування з доходу	030		
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	956962,6	807278,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	582085,4	562056,2
Валовий:			
прибуток	050	374877,2	245222,2
збиток	055		
Інші операційні доходи	060	127871,3	52885,1
Адміністративні витрати	070	58368,4	20250,1
Витрати на збут	080	63832,3	30420,0
Інші операційні витрати	090	24787,6	11319,2
Фінансові результати від операційної діяльності:			
прибуток	100	355760,2	236118,0
збиток	105		
Доход від участі в капіталі	110		
Інші фінансові доходи	120		
Інші доходи	130		
Фінансові витрати	140		
Втрати від участі в капіталі	150		
Інші витрати	160		
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
прибуток	170	355760,2	236118,0
збиток	175		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	230000,7	150000,0
Доход з податку на прибуток від звичайної діяльності	185		
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
прибуток	190	125759,5	86118,0
збиток	195		
Надзвичайні:			
доходи	200		
витрати	205		
Податки з надзвичайного прибутку	210		
Частки меншості	215		
Чистий:			
прибуток	220	125759,5	86118,0
збиток	225		

II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні затрати	230	270190,3	212312,2
Витрати на оплату праці	240	20701,3	14540,2
Відрахування на соціальні заходи	250	9882,4	10712,0
Амортизація	260	11905,6	12240,2
Інші операційні витрати	270	250475,4	175315,6
Разом	280	563155,0	425120,0

III. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	300		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310		
Чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію (грн.)	320		
Скоригований чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію (грн.)	330		
Дивіденди на одну просту акцію (грн.)	340		

**ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПАТ «Гребінківський
машинобудівний завод» за 2020 р**

Стаття	Код	За звітний період		За попередній період	
		Надходження	Видаток	Надходження	Видаток
1	2	3	4	5	6
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності					
Прибуток(збиток)від звичайної діяльності до оподаткування	010	125759,5		86118,0	
Коригування на:					
амортизацію необоротних активів	020	11905,6	X	12240,2	X
збільшення (зменшення)забезпечень	030				
збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	040	95,0		76,4	
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності	050				
Витрати на сплату відсотків	060	1250,0	X	1125,8	X
Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах	070	139010,1		99560,4	
Зменшення (збільшення):					
оборотних активів	080	94197,5		51302,0	
витрат майбутніх періодів	090				
Збільшення (зменшення):					
поточних зобов'язань	100				
доходів майбутніх періодів	110				
Грошові кошти від операційної діяльності	120	233207,6		150818,4	
Сплачені:					
відсотки	130	X	1235,0	X	1751,0
податки на прибуток	140	X	230000,7	X	150000,0
Чистий рух грошових коштів до надзвичайних подій	150	1971,9			932,6
Рух коштів від надзвичайних подій	160				
Чистий рух коштів від операційної діяльності	170	1971,9			932,6
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
Реалізація:					
фінансових інвестицій	180		X		X
необоротних активів	190		X		X
майнових комплексів	200				
Отримані:					
відсотки	210		X		X
дивіденди	220		X		X
Інші надходження	230		X		X
Придбання:					
фінансових інвестицій	240	X		X	
необоротних активів	250	X		X	
майнових комплексів	260	X		X	
Інші платежі	270	X		X	
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	280				
Рух коштів від надзвичайних подій	290				
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	300				
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Надходження власного капіталу	310		X		X
Отримані позики	320	3850,0	X	4256,1	X

Інші надходження	330		X		X
Погашення позик	340	X	5225,3	X	2806,7
Сплачені дивіденди	350	X		X	
Інші платежі	360	X		X	
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	370		1375,3	1449,4	
Рух коштів від надзвичайних подій	380				
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	390		1375,3	1449,4	
Чистий рух коштів за звітний період	400	596,6			
Залишок коштів на початок року	410	440,4	X	516,8	X
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	420		95,0		76,4
Залишок коштів на кінець року	430	942,0	X	440,4	X

БАЛАНС ТОВ «Антекс» на 31.12.2021 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
Залишкова вартість	010	25,1	31,6
Первісна вартість	011	35,5	44,1
Накопичена амортизація	012	10,4	12,5
Незавершене будівництво	020	23759,9	43375,7
Основні засоби:			
Залишкова вартість	030	1383223,9	1386030,7
Первісна вартість	031	2444971,6	2492141,4
Знос	032	1061747,7	1106110,7
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	562,3	639,1
інші фінансові інвестиції	045	96425,1	134343,4
Довгострокова дебіторська заборгованість	050		
Відстрочені податкові активи	060		
Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом I	080	1504031,8	1564452,1
II. Оборотні активи			
Запаси:			
виробничі запаси	100	23752,6	53484,1
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110	105,5	136,2
незавершене виробництво	120	6255,6	4286,8
готова продукція	130	2,3	2,3
Товари	140		
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	35484,5	33457,1
первісна вартість	161	35746,1	33573,8
резерв сумнівних боргів	162	261,6	116,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	1924,9	21,2
за виданими авансами	180	20513,6	10027,6
з нарахованих доходів	190	23342,2	20342,1
із внутрішніх розрахунків	200	54275,3	559085,7
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	70485,9	38969,8
Поточні фінансові інвестиції	220	259786,8	20110,1
Грошові кошти та їх еквіваленти:			

в національній валюті	230	388.2	352.3
в іноземній валюті	240	553.8	561.5
Інші оборотні активи	250	9.4	13.9
Усього за розділом II	260	504480.6	740851,0
III. Витрати майбутніх періодів	270	7.7	10.3
Баланс	280	2008520.1	2305313.4

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	1182.5	1182.5
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320	1471105.2	1511785.1
Інший додатковий капітал	330		
Резервний капітал	340	157351,9	289039,3
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	125759.5	5137.8
Неоплачений капітал	360	()	
Вилучений капітал	370	()	
Усього за розділом I	380	1755399,1	1807144,7
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	45011.9	46123.9
Інші забезпечення	410		
	415	()	()
	416	()	()
Цільове фінансування	420	11202.6	15201.5
Усього за розділом II	430	56214.5	61325.4
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Довгострокові фінансові зобов'язання	450	4511.9	40433.9
Відстрочені податкові зобов'язання	460		
Інші довгострокові зобов'язання	470		
Усього за розділом III	480	4511.9	40433.9
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	600,0	1800.0
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	120555.4	322556.3
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	2.0	3826.4
з бюджетом	550	38686.5	48284.3
з позабюджетних платежів	560	2611.1	9173.4
зі страхування	570	926,0	1830.7
з оплати праці	580	2003.6	3480,0
з учасниками	590		
із внутрішніх розрахунків	600	26731.4	5029.7
Інші поточні зобов'язання	610	278.6	428.6
Усього за розділом IV	620	192394.6	396409.4
V. Доходи майбутніх періодів	630		
Баланс	640	2008520.1	2305313.4

**ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПАТ «Гребінківський
машинобудівний завод» за 2021 р.**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	815242,3	970496,4
Податок на додану вартість	015	29993,4	13533,8
Акцизний збір	020		
	025		
Інші вирахування з доходу	030		
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	785248,9	956962,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	572705,7	582085,4
Валовий:			
прибуток	050	212543,2	374877,2
збиток	055		
Інші операційні доходи	060	112708,3	127871,3
Адміністративні витрати	070	38963,8	58368,4
Витрати на збут	080	48567,2	63832,3
Інші операційні витрати	090	33200,5	24787,6
Фінансові результати від операційної діяльності:			
прибуток	100	204520,0	355760,2
збиток	105		
Доход від участі в капіталі	110		
Інші фінансові доходи	120		
Інші доходи	130		
Фінансові витрати	140		
Втрати від участі в капіталі	150		
Інші витрати	160		
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
прибуток	170	204520,0	355760,2
збиток	175		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	130938,2	230000,7
Доход з податку на прибуток від звичайної діяльності	185		
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
прибуток	190	73581,8	125759,5
збиток	195		
Надзвичайні:			
доходи	200		
витрати	205		
Податки з надзвичайного прибутку	210		
Частки меншості	215		
Чистий:			
прибуток	220	73581,8	125759,5
збиток	225		

II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Матеріальні затрати	230	165345,7	270190,3
Витрати на оплату праці	240	10659,3	15701,3
Відрахування на соціальні заходи	250	6475,0	9882,4
Амортизація	260	8266,5	11905,6
Інші операційні витрати	270	134636,7	255475,4
Разом	280	325382,5	563155,0

III. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	300		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310		
Чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію (грн.)	320		
Скоригований чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію (грн.)	330		
Дивіденди на одну просту акцію (грн.)	340		

**ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПАТ «ГРЕБІНКІВСЬКИЙ
МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД» за 2021 р**

Стаття	Код	За звітний період		За попередній період	
		Надходження	Видаток	Надходження	Видаток
1	2	3	4	5	6
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності					
Прибуток(збиток)від звичайної діяльності до оподаткування	010	73581,8		125759,5	
Коригування на:					
амортизацію необоротних активів	020	8266,5	X	11905,6	X
збільшення (зменшення)забезпечень	030				
збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	040	68,4		95,0	
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності	050				
Витрати на сплату відсотків	060	1100,2	X	1250,0	X
Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах	070	83016,9		139010,1	
Зменшення (збільшення):					
оборотних активів	080	87188,9		94197,5	
витрат майбутніх періодів	090				
Збільшення (зменшення):					
поточних зобов'язань	100				
доходів майбутніх періодів	110				
Грошові кошти від операційної діяльності	120	170205,8		233207,6	
Сплачені:					
відсотки	130	X	885,2	X	1235,0
податки на прибуток	140	X	130938,2	X	230000,7
Чистий рух грошових коштів до надзвичайних подій	150	1230,2		1971,9	
Рух коштів від надзвичайних	160				

подій					
Чистий рух коштів від операційної діяльності	170	1230,2		1971,9	
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
Реалізація:					
фінансових інвестицій	180		X		X
необоротних активів	190		X		X
майнових комплексів	200				
Отримані:					
відсотки	210		X		X
дивіденди	220		X		X
Інші надходження	230		X		X
Придбання:					
фінансових інвестицій	240	X		X	
необоротних активів	250	X		X	
майнових комплексів	260	X		X	
Інші платежі	270	X		X	
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	280				
Рух коштів від надзвичайних подій	290				
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	300				
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Надходження власного капіталу	310		X		X
Отримані позики	320	3220,2	X	3850,0	X
Інші надходження	330		X		X
Погашення позик	340	X	4440,4	X	5225,3
Сплачені дивіденди	350	X		X	
Інші платежі	360	X		X	
Чистий рух коштів до надзвичайних подій	370		1220,2		1375,3
Рух коштів від надзвичайних подій	380				
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	390		1220,2		1375,3
Чистий рух коштів за звітний період	400		620,2	596,6	
Залишок коштів на початок року	410	942,0	X	440,4	X
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	420		88,4		95,0
Залишок коштів на кінець року	430	253,4	X	942,0	X

Відрахування до резервного капіталу	160				131687,4				131687,4
	170								
Внески учасників:									
Внески до капіталу	180								
Погашення заборгованості капіталу	190								
	200								
Вилучення капіталу:									
Викуп акцій (часток)	210								
Перепродаж викуплених акцій (часток)	220								
Анулювання викуплених акцій (часток)	230								
Вилучення частки капіталі	240								
Зменшення номінальної вартості акцій	250								
Інші зміни в капіталі:									
Списання невідшкодованих збитків	260								
Безкоштовно отримані активи	270								
	280								
Разом змін в капіталі	290			40679,9		131687,4	52177,7		224545,0
Залишок на кінець року	300	1182,5		1511785,1		289039,3	177937,2		1979944,1

Додаток Г

Аналіз динаміки показників ліквідності ПАТ «Гребінківський машинобудівний завод» за 2019-2021 рр.

№ з/п	Показник	2019	2020	2021	Відхилення 2020-2021	Відхилення 2021-2020	Зміни показників
1	Загальний коефіцієнт покриття	1,19	2,62	1,86	+1,43	-0,25	Підприємство має ліквідний баланс. Хоча показник знизився, але він поки достатньо високий.
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,07	2,26	1,63	+1,19	-0,63	Перевищує норму за рахунок зростання короткострокової дебіторської заборгованості в порівнянні з кредиторською. На 2020р. показник знизився за рахунок накопичення певних виробничих запасів.
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,19	0,05	0,00	-0,14	-0,05	Значення нижчі за норму, на 2019 р. значення знижується через зниження грошових коштів на рахунках підприємства, на 2020 р. показник знизився за рахунок збільшення короткострокових кредитів банку.
4	Коефіцієнт маневреності	0,05	0,16	0,13	+0,11	-0,03	Показники коливаються в низьких значеннях в результаті значного інвестування в основні засоби.
5	Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	1,9	2	2,1	+0,1	+0,1	В межах норми.

Додаток Д

**Аналіз динаміки показників платоспроможності ТОВ «Антекс»
протягом 2007-2009 рр.**

№ з/п	Показник	2019	2020	2021	Відхилення 2020-2021	Відхилення 2021-2020	Зміни показників
1	Коефіцієнт автономії	0,72	0,87	0,78	+0,15	-0,09	Підприємство має високу фінансову незалежність. Недостатня динаміка збільшення пояснюється суттєвим зростом залучених коштів.
2	Коефіцієнт фінансової стабільності	1,17	2,5	1,69	+1,33	-0,81	В межах норми.
3	Коефіцієнт фінансового левериджу	0,01	0,008	0,05	-0,002	+0,042	Позитивні тенденції за рахунок збільшення власних коштів.
4	Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	0,03	0,49	0,32	+0,46	-0,17	Значення у 2017 р. нижче за норму. Зменшення на 2019 р. за рахунок збільшення власного капіталу.